

JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH
PEDAGOGICKÁ FAKULTA
ÚSTAV ROMANISTIKY

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

INTENSIFIKAČNÍ PREFIXY V SOUČASNÉ FRANCOUZŠTINĚ

Vedoucí práce: doc. PhDr. Ondřej Pešek, Ph.D.

Autor práce: Blanka Kučerová

Studijní obor: AJu, FJu, SZu

Ročník: 3.

2013

Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejich internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby taktéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

V Českých Budějovicích, dne 16. května 2013

.....

PODĚKOVÁNÍ

Ráda bych poděkovala vedoucímu mé bakalářské práce doc. PhDr. Ondřeji Peškovi, Ph.D. za cenné rady, za jeho vstřícnost a za odborné vedení mé bakalářské práce.

ANOTACE

Cílem práce je popsat na základě odborné literatury vlastnosti prefixů, zejména intensifikačních, dále pak zhodnotit úzus intensifikačních prefixů v současné francouzštině. Ke zhodnocení úzu bude využita lingvistická databáze Frantext a Google. Výzkum bude proveden metodou korpusové analýzy.

Práce bude rozdělena na dvě části. V teoretické části budou vymezeny všechny termíny spojené s tematikou derivace. Zároveň budou uvedeny moderní teorie slovo tvorby, s důrazem na derivaci. Po obecné charakteristice vybraných intensifikačních prefixů bude následovat praktická část: Korpusová analýza.

ANOTATION

The aim of this work is to describe the character of prefixes, mainly the intensifying ones, on the basis of specialized literature. Then, we will evaluate the current use of intensifying prefixes in French. Frantext, the linguistic database, and Google will serve to evaluate it. The research will be proved by the method of corpus analysis.

This work includes two parts. In the theoretical part, all the terms connected to the topic of derivation will be explained. Simultaneously, we will present the modern theories of word-formation, with the emphasis on derivation. The characteristics of chosen intensifying prefixes will be followed by practical part: Corpus analysis.

OBSAH:

1. Úvod.....	8
2. Metody slovo­tvorby.....	9
2.1 Definice slovo­tvorby.....	9
2.2 Kompozice.....	10
2.2.1 La composition savante.....	12
2.2.2 La composition populaire.....	13
2.3 Abreviace.....	13
2.4 Derivace.....	14
2.4.1 Parasyntetická derivace.....	16
2.4.2 Derivace regresivní.....	16
2.4.3 Nevlastní derivace.....	17
2.4.4 Sufixace.....	17
2.4.5 Prefixace.....	18
3. Teorie slovo­tvorby.....	19
3.1 Kořen.....	19
3.2 Báze.....	19
3.3 Produktivita.....	20
3.4 Rentabilita.....	21
3.5 Disponibilita.....	21
4. Afixy.....	22
4.1 Sufixy.....	22
4.2 Infixy.....	24
4.3 Prefixy.....	24
4.3.1 Absenční prefixy.....	27
4.3.2 Prefixy vyjadřující přiblížení.....	27
4.3.3 Prefixy vyjadřující předčasnost.....	28
4.3.4 Prefixy vyjadřující odpor („contre“ prefixy).....	28
4.3.5 Znásobující prefixy.....	29
4.3.6 Prefixy vyjadřující spojení do celku.....	29
4.3.7 Prefixy vyjadřující negaci.....	30
4.3.8 Prefixy místní, lokační.....	31
5. Internacionalizace.....	33

5.1 Tendence internacionalizace.....	33
5.2 Internacionalizace afixů.....	34
6. Intensifikační prefixy.....	35
6.1 Obecná charakteristika intensifikačních prefixů.....	35
6.2 Klasifikace intensifikačních prefixů.....	36
6.2.1 Super-.....	36
6.2.2 Sur-.....	37
6.2.3 Extra-.....	38
6.2.4 Ultra-.....	39
6.2.5 Hyper-.....	39
6.2.6 Méga-.....	41
6.2.7 Giga-.....	42
7. Praktická část.....	43
7.1 Korpusová analýza.....	45
7.1.1 Korpusová analýza – prefix super-.....	45
7.1.2 Korpusová analýza – prefix sur-.....	48
7.1.3 Korpusová analýza – prefix extra-.....	50
7.1.4 Korpusová analýza – prefix utra-.....	52
7.1.5 Korpusová analýza – prefix hyper-.....	54
7.1.6 Korpusová analýza – prefix méga-.....	56
7.1.7 Korpusová analýza – prefix giga-.....	59
8. Závěr.....	61
9. Résumé.....	65
10. Seznam použité literatury.....	69

1. Úvod

Tato práce si klade za cíl zhodnocení současného využití intenzifikačních prefixů, jakožto fenoménu moderní francouzštiny. Dalšími cíli jsou zároveň i vymezení teorií slovtvorby, pojmů s nimi spojenými a uvedení sémanticky odlišných skupin prefixů.

V následující kapitole se seznámíme s teoriemi slovtvorby. Vysvětlíme si průběh kompozice jako takové, zmíníme druhy a taktéž produkty kompozice. Nejvíce se budeme věnovat tématice derivace – v tomto oddílu kapitoly si objasníme zákonitosti tohoto slovtvorného postupu a taktéž si představíme jednotlivé derivační metody.

Úkolem třetí kapitoly bude objasnit termíny úzce spojené s derivací, jejichž znalost je esenciální právě pro prefixaci. Vysvětleny budou termíny jako báze, kořen, rentabilita, produktivita a disponibilita.

Ve čtvrté kapitole se přiblížíme afixaci. Vysvětlíme si její průběh, popíšeme si zvlášť sufixy, infixy a nejpodrobněji se budeme věnovat prefixům. Tyto prefixy si poté rozdělíme do několika skupin podle jejich sémantiky.

Následující kapitola nám představí celosvětově rozšířenou tendenci internacionalizace, která se týká nejen lexikálních jednotek, ale i morfémů – prefixů. Uvedeme si definici internacionalizace a zmíníme si internacionalizaci afixů.

V poslední teoretické kapitole se dostaneme přímo k intenzifikačním prefixům. Mimo jejich obecné charakteristiky si uvedeme i jednotlivé prefixy, kterým se budeme dále věnovat i v praktické části. U těchto prefixů se budeme věnovat především jejich sémantice, kombinabilitě s bázemi a jejich využití.

Praktická část, korpusová analýza bude primárně provedena pomocí databáze Frantext. Budeme zde hledat přítomnost prefixů, a to ať už na lingvistickém či literárním poli, v autonomní či neautonomní podobě. Tyto výsledky dále porovnáme s výsledky vyhledávání ve francouzských blozích na Googlu a učiníme závěr. V závěru budeme podrobně sledovat vlastnosti jednotlivých prefixů, tak jak jsme je pozorovali z různých zdrojů.

2. Metody slovo tvorby

Cílem úvodní kapitoly (a všech svých podkapitol) bude osvětlit pojem slovo tvorby a následně definovat a vysvětlit princip jednotlivých metod. Pro tuto práci je nejdůležitější metoda derivace, které se v této kapitole budeme věnovat nejpodrobněji a zároveň budeme studovat i derivační zákony. Ostatní metody (kompozice, abreviace) nejsou pro problematiku prefixace tolik důležité a přímo se jí netýkají, proto jejich existenci a pravidla nebudeme studovat do hloubky. V rámci širší klasifikace slovo tvorby ale uvedené dvě metody nevynecháme.

2.1 Definice slovo tvorby

Než přistoupíme k jednotlivým metodám a jejich zákonitostem, je třeba si vymežit pojem slovo tvorby v širším kontextu. Ve světě lingvistiky máme hned několik synonym, které českému slovu slovo tvorba odpovídají. Ve francouzské terminologii se setkáváme s pojmem „konstrukční morfologie“ nebo dále s „*la morphologie lexicale*.“¹ Tyto dva pojmy ovšem ve svém důsledku nemění význam ani postupy daného procesu. Právě pojem „konstrukční morfologie“ pochází prvotně od Danielle Corbin, která ve svém díle odůvodňuje, proč zavádí tento nový termín: „... *konstrukční morfologii (a nikoli už derivační – neboť termín derivace je dvojznačný v tom smyslu, že je kladen do opozice jak vůči flexi, tak vůči kompozici) budu napříště nazývat součástí gramatiky, která obsahuje většinu operací sloužících k tvoření nových slov a která je v tomto ohledu v protikladu k morfologii flektivní.*“²

Pokud tedy hledáme konkrétní definici tohoto pojmu, můžeme jej vymežit jakožto disciplínu, úsek mezi lexikologií a gramatikou³, který obohacuje slovní zásobu jakéhokoli jazyka. Je to nauka o tvoření slov. V tomto procesu následně vzniknou nově konstruovaná slova.

Ve francouzském jazyce slovo tvorbu, neboli např. *la morphologie lexicale*, dělíme na následující slovo tvorné postupy – kompozici, abreviaci a derivaci (definicím těchto metod se budeme věnovat později). Slovo tvorba respektuje, resp. studuje, dvě roviny jazyka: Diachronii, jelikož při tvoření slov se věnujeme také původu slova a jeho

¹ ŠTICHAUER, Pavel. *Tvoření slov v současné italštině*. Praha: Nakladatelství Karolinum, s. 15.

² ŠTICHAUER, Pavel. *Tvoření slov v současné italštině*. Praha: Nakladatelství Karolinum, s. 15.

³ ČERMÁK, FILIPEC. *Česká lexikologie*. Praha: Nakladatelství Československé akademie věd, s. 101.

vývoji. Zároveň i synchronii, tedy popisuje slova, formu funkční podle daných pravidel v dané době.

Nyní se tedy postupně budeme věnovat jednotlivým metodám slovo tvorby. Při stanovování definic a jednotlivých popisů metod vycházíme z příruček o českém i o francouzském jazyce, je tedy třeba sjednotit a vytřídit výklady a terminologii. Co se týče termínů a definic, ve většině případů nejsme povinni se přiklánět k výkladu jednoho zdroje. Co se ale týče konkrétních metod a zákonů, budeme se spíše řídit výkladem, který má za cíl objasnit francouzské tvoření a francouzské lingvistické zákony – pro naši práci je to přínosnější.

2.2 Kompozice

Kompozice, skládání prvků v celek, je jakožto jedna z metod slovo tvorby důležitá pro obohacování jazyka, zvláště pak jazyka francouzského. Definujeme ji také jako „*juxtaposition de deux éléments qui peuvent servir de base à des dérivés*.“⁴ Lze ji také definovat jako lingvistickou disciplínu na pomezí tvorby sdružených pojmenování a derivace.

Při kompozici dochází k aglutinaci minimálně dvou slov, dvou *bází*, které se následně spojí v jedno slovo, které bude vyhovující.⁵ Výsledek procesu kompozice nazýváme kompozitem (fr. *le mot composé*). Výsledný prvek můžeme zhodnotit jako kompozitum pouze za té podmínky, že v rámci své morfologické struktury obsahuje nejméně dva kořeny. Pokud tuto podmínku dané slovo, tedy kompozitum, splňuje, dále je tříděno podle několika znaků.

Některé lingvistické teorie ale dále ještě rozlišují rozdíl mezi *mot composé* a *locution* (slovní spojení). Hranice, která předěluje tyto dva jevy, není příliš ostrá a často můžeme nad určením a přikloněním se k jednomu či druhému typu spekulovat. Rozdíl spočívá v tom, že kompozitum, *le mot composé*, spojuje dvě jednotky, nominálního, adjektivního nebo verbálního původu, (např. „*aigre-doux*“⁶) Zatímco *la locution* zahrnuje spojení všech ostatních gramatických kategorií, jako jsou příslovce,

⁴ SCHWISCHAY, B. *Introduction à la lexicologie*. [online]. [cit. 2013-01-04]. Dostupné z: <http://www.home.uni-osnabrueck.de/bschwisc/archives/formation.htm>

⁵ ŠABRŠULA, Jan. *Základy francouzské lexikologie*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1983, s. 122

⁶ NIKLAS- SALMINEN, Aino. *La lexicologie*. Paris: Armand Colin, 1997, s. 72.

předložky, atd. Zároveň tento pojem zahrnuje také ta spojení, která jsou složená z více než tří slov, např. *au fur et à mesure*.

To, zda-li je kompozitum jednotné, je dáno hned několika vlastnostmi najednou. Jsou to funkce, fonické rysy a přízvuk.⁷ A. Martinet definuje kompozitum takto: „*le mot composé... peut être accompagné par les mêmes morphèmes détachés est les mêmes expansions adjectivales, prépositionnelles ou relatives que les mots simples correspondants..., mais ces morphèmes et ces expansions ne peuvent jamais s'accoler à un élément seul du composé.*“⁸

Naopak co se týče ortografie a ortografických rysů ve francouzských kompozitech, nemůžeme zde toto kritérium považovat za určující při rozhodování, zda před námi stojí kompozitum, či ne. Ve francouzském jazyce máme hned několik typů kompozit, které se graficky liší, ovšem stále je všechny za kompozita považujeme. Kompozitum můžeme spojit pomlčkou, (např. *peut-être*), nebo se budou vyskytovat v textu tři jednotlivá slova psaná po sobě (např. *pomme de terre*). Nebo samozřejmě můžeme narazit na kompozitum, které je psané jako jedno slovo (např. *gendarme*). Pomlčka mezi dvěma členy kompozita je důležitý prvek, jak však víme, slova složená, obsahující stejný element, se mohou lišit v různých kombinacích. (např. *portefeuille* je psáno dohromady, ovšem *porte-forte* oddělujeme pomlčkou apod.⁹) Někdy nastane situace, že jedno a to samé kompozitum má několik graficky odlišených variant (přičemž nemění význam). Tyto různorodé varianty jednoho slova nacházíme ve slovnících (např. *lieudit, lieu-dit, lieu dit*, všechny tři varianty jsou korektní). Těmito příklady jsme současně i nastínili metody kompozice jakožto metody obohacování jazyka. Co se týče kompozice ve francouzském jazyce, je nám známo z odborných zdrojů, že obohacování pomocí této metody je velice produktivní.¹⁰

Kompozitum, neboli slovo složené, dále dělíme do dvou skupin: a to na složeniny vlastní a složeniny nevlastní (jiným názvem spřežky). Vlastní kompozita jsou ty „*složeniny, které spojují své komponenty, aniž by vyjadřovaly vztahy, které tyto*

⁷ ŠABRŠULA, Jan. *Základy francouzské lexikologie*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1983, s. 122.

⁸ ŠABRŠULA, Jan. *Základy francouzské lexikologie*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1983, s. 122.

⁹ ROBERT, Paul. *Le Petit Robert 2012*. Lonrai: Normandie Roto Impression, 2011, s. 1969.

¹⁰ ŠABRŠULA, Jan. *Základy francouzské lexikologie*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1983, s. 123.

*komponenty spojují.*¹¹ Toto odvětví se dělí na několik částí, těmto částem se ale nebudeme věnovat, je to mimo vědecký záměr této práce. Složeniny nevlastní (spřežky) jsou útvary vzniklé ze spojení slov či sousloví, a mající po tomto spojení následně nový význam. Samozřejmě jako i pro složeniny vlastní, i zde rozlišujeme mnoho skupin spřežkových složenin. Problém nastane, pokud se budeme snažit nalézt pravidlo, jakým způsobem od sebe odlišit kompozitum a sousloví. Nabízí se např. Helcl, bohemista, který vidí jeden hlavní rozdíl mezi těmito dvěma pojmy. Říká, že kompozitum je formálně jednotné.¹²

2.2.1 *La composition savante*

La composition savante je jednou z kompozičních metod, která je příznačná právě pro francouzský jazyk. Její název raději ponecháme v originálním francouzském názvu. Při překladu do českého jazyka bychom mohli ale použít termín „kompozice učená.“

Při této metodě využíváme slovní zásoby poskytnuté ze starověkých učených jazyků, konkrétně tedy latinu, řečtinu. Báze propůjčené z těchto jazyků nejsou složeny z autonomních jednotek.¹³ Nejsou to tedy jednotky, které existují samy o sobě. Je důležité podotknout, že v dnešní francouzštině tyto tvary prakticky neexistují – zaznamenáváme je ve své původní podobě pouze v řečtině a latině. Pokud si vezmeme za příklad jednotku *–hémó*, vyskytuje se pouze v kompozitech určitého druhu, které vykazují nějaké společné sémantické znaky, jako např. *hémophilie*, *hémophobie* apod. Bližší charakter *composition savante* stanovuje Niklas-Salminen takto: „*La spécificité de la composition savante tient à l'emploi presque exclusif d'éléments empruntés directement au latin et au grec et a une formation qui tend à respecter les règles de la composition dans ces deux langues.*“¹⁴ (myslíme zde řečtinu a latinu).

Co se týče právě výpůjček z těchto starověkých jazyků, můžeme vyslovit tvrzení, že těch latinských se vyskytuje ve francouzštině méně než těch řeckých. Typickým znakem pro latinskou kompozici je zakončení první části slova, co vstupuje do kompozice, na samohlásku *–i* (např. *fumivore*, *viticole*). Řecké výpůjčky, které jsou

¹¹ ŠABRŠULA, Jan. *Základy francouzské lexikologie*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1983, s. 127.

¹² ŠABRŠULA, Jan. *Základy francouzské lexikologie*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1983, s. 123.

¹³ NIKLAS SALMINEN, Aino. *La lexicologie*. Paris: Armand Colin, 1997, s. 74.

¹⁴ NIKLAS SALMINEN, Aino. *La lexicologie*. Paris: Armand Colin, 1997, s. 74.

početnější, v dnešní době mají místo zejména na poli vědy a techniky, tato slova z řečtiny spíše patří do odborné slovní zásoby. (např. „*neologisme, cosmonaute*“). A konečně existují i *hybridní složeniny*, které kombinují prvky obou jazyků – staré řečtiny i latiny. Typickým příkladem je slovo *automobile* – z řeckého *autos* a dále z latinského *mobilis*. Takto fungují hybridní složeniny.

2.2.2 *La composition populaire*

I v tomto případě budeme pracovat raději s originálním francouzským názvem. V českém jazyce bychom pravděpodobně použili termín „lidová kompozice,“ ovšem pro preciznější vymezení ponecháme tento termín nepřeložený.

Při *composition populaire* využíváme francouzská slova, která jsou autonomní a dokáží fungovat samy o sobě.¹⁵ Spojením těchto dvou autonomních slov vzniká slovo nové, které má také nový smysl (jiný, než měla každá z jednotek před kompozicí). Po splynutí dvou jednotek v jedno slovo vznikají nové sémantické vztahy mezi těmito dvěma jednotkami. Je zde buď determinující vztah (jako např. *pomme de terre*) nebo vztah atributivní (např. „*député-maire*“¹⁶). Mezi zmíněnými dvěma elementy může vznikat také vztah podřadnosti („*savoir-faire*“¹⁷) a souřadnosti („*pousse-pousse*“¹⁸).

2.3 Abreviace

Abreviace, jiným slovem zkracování, je taktéž jednou z metod tvoření slov pomocí zkrácení. Pokud bychom hledali jakoukoli zmínku o použití metody zkracování, nejspíše bychom narazili na parasyntetické skládání infixů, kde jako jedna z metod je použito i *zkrácení*, jinak pojmenováno jako *regresivní derivace* („*la dérivation régressive*“¹⁹ - tato metoda tedy patří už do odvětví derivace. Jedná se o změny jako např. *regretter* – *regret*, nebo *porter* – *port*).

Vlastní abreviace je v podstatě ekonomický, úsporný princip, pomocí něhož zkracujeme příliš dlouhá slova. Při abreviaci změníme grafickou formu slova, zkrátíme

¹⁵ NIKLAS SALMINEN, Aino. La lexicologie. Paris: Armand Colin, 1997, s. 75.

¹⁶ ROBERT, Paul. *Le Petit Robert 2012*. Lonrai: Normandie Roto Impression, 2011, s. 690.

¹⁷ ROBERT, Paul. *Le Petit Robert 2012*. Lonrai: Normandie Roto Impression, 2011, s. 2320.

¹⁸ ROBERT, Paul. *Le Petit Robert 2012*. Lonrai: Normandie Roto Impression, 2011, s. 1989.

¹⁹ NIKLAS SALMINEN, Aino. La lexicologie. Paris: Armand Colin, 1997, s. 69.

ho, ovšem jeho smysl je totožný, zachovaný, a mluvčím jazyka srozumitelný. Existují i specializované slovníky, které evidují všechny zkratky a zkratková spojení lexikonu daného jazyka. Při abreviaci nejčastěji zkracujeme poslední slabiku slova (např. *fac* ze slova *la faculté*). Tento druh zkracování je v dnešní době velice populární a patří do hovorového jazyka mladých lidí a celkově dnešní francouzštiny. (Patří sem i např. *resto-restaurant, ordi-ordinateur* apod).

Kromě abreviace primárně rozuměné jako zkracování, zjednodušení slov, máme i další význam tohoto postupu. Abreviace jako metoda slouží i k obohacování lexikonu jazyka, právě na této úrovni hovorové mluvy. Pokud prefixované slovo obsahuje ve svém prefixu hlavní význam lexikální jednotky, zkracujeme slovo pouze na onen charakteristický prefix (*supercarburant – super*).

Abreviace má několik různých možností provedení. Prvních z nich je zkracování, při kterém při přítomnosti dvou a více lexikálních jednotek zkrátíme tento celek na pouze jedno slovo, které je nejvíce charakteristické a vystihne smysl celého celku.²⁰ Příkladem bude slovo *hebdomadaire*, běžně používané, které se ale vyvinulo z pojmu *périodique hebdomadaire*. Abreviace se také týká již výše zmíněných *mots savants*, tedy ve většině případů termíny vědeckého nebo velice specifického charakteru (např. slovo *stylo*, gramaticky taktéž korektní, vyvinuto z delšího *stylographe*). Taktéž slova považována jako příliš dlouhá, tedy slova, která mají tři slabiky a více, bývají často krácena, např. slova jako *métro* (ze slova *métropolitain*) nebo *bac* (ze slova *baccalauréat*). Posledním typem zkracování je zkracování používané pouze v písemné formě (např. dopisy apod). Původní slovo se zkrátí jen na několik písmen, nejčastěji v oslovování. *M* pro oslovení *monsieur*, *Mme* pro oslovení *madame*, *Dr* pro označení titulu doktora, apod.

2.4 Derivace

Derivace, třetí a poslední metoda zařazená na konec kapitoly, je pro náš účel nejdůležitější a budeme se jí věnovat nejvíce. Jelikož přímo souvisí s afixací, je pro studium prefixů sama o sobě velice důležitá. Je to slovotvorný proces, ve kterém

²⁰ NIKLAS SALMINEN, Aino. La lexicologie. Paris: Armand Colin, 1997, s. 79.

kombinujeme vždy bázi s afixem.²¹ V každém případě jsou báze, neboli radikály, i afixy nezbytnými elementy pro průběh derivace, jsou to tzv. *vstupní kategorie*. *Výstupní kategorie* tedy posléze bude ta, která bude produktem procesu derivace – derivované slovo (*mot dérivé*). Toto derivované slovo může být tedy výsledkem procesu přidání jednoho sufixu k bázi, jednoho prefixu k bázi nebo kombinací obou dvou, popřípadě dvou sufixů, dvou prefixů.

Báze je většinou tvořena kmenem (další z pojmů 3. kapitoly). Pojmu báze se budeme, stejně jako další teorii spojené s derivací, věnovat v další kapitole. To, zda-li určitá báze může být součástí procesu derivace, určuje několik podmínek. Báze je tedy potom element, co zůstane, pokud tyto afixy ze slova odstraníme. Při derivaci se nově vzniklé slovo řídí podle kategorie báze. Proces derivace, afixaci, může podstoupit jednoduchá báze, taktéž ale báze již dříve rozvíte pomocí prefixace či sufixace.

Derivace má svá pravidla, které je nutné dodržovat. Do derivace vždy musí vstoupit slova, která jsou schopna tvořit nové lexikální útvary, vytvářené pomocí afixů a radikálů, které jsou k dispozici. Dále musí derivace proběhnout dle daných gramatických pravidel a přizpůsobit se morfologické struktuře daného jazyka. Každý mluvčí daného jazyka svému jazyku rozumí, ale musí také blíže pochopit a znát strukturu a kompozici slov v lexikonu. Každý z jazyků má soubor přesně charakterizovaných derivačních pravidel, která nám vysvětlují, jak postupujeme při konstrukci nových slov, a jaký poté daná slova nabývají význam. Tato pravidla derivace mají pro jazyk velký význam, jelikož nám ukazují, jak se nové slovo tvoří, jaké fonetické změny slovo při derivaci prodělá. Objasní nám syntaktické vlastnosti nově vzniklého slova, do jakých větných vztahů může slovo vstupovat a do jakých ne. Derivační pravidla nám také upřesní význam a použití nového slova. Je důležité připomenout, že tato pravidla existují samy o sobě, jsou generativní. Neřídíme se podle vykonstruovaných pravidel, tyto zákonitosti vznikly s derivací samotnou.

Po proběhlém procesu derivace, máme-li již nově vzniklé slovo, stojíme před novým problémem. Musíme se ptát, zda-li dané slovo existuje, nebo zda-li je možné s tímto slovem dále pracovat, je-li umožněno z něho tvořit další kategorie, a dále - jaká jsou

²¹ NIKLAS SALMINEN, Aino. La lexicologie. Paris: Armand Colin, 1997, s. 53.

všechna jeho použití, tedy jaký má slovo smysl. Nově vzniklá slova dělíme do několika podskupin. Atestovaná slova (fr. *les mots attestés*) jsou ta slova, která jsou registrována, která se vyskytují v běžném jazyce. Všechna tato slova můžeme nalézt v lexikografických příručkách. Potenciální slova (fr. *les mots potentiels*) atestovaná nejsou. To ovšem neznamená, že nerozumíme jejich smyslu. Jsou to slova, jejichž smysl jsme schopni pochopit, přestože jsme ho nikdy dříve neslyšeli, a to díky jeho lexikální příslušnosti. Tyto dvě zmíněné skupiny můžeme zobecnit označením reálná slova (fr. *les mots réels*). Je to tedy skupina, která označuje celek potenciálních i atestovaných slov v daném lexikonu. Poslední skupinu nazýváme jako slova nemožná (fr. *les mots impossibles*). Jsou to slova, která nemají v současném lexikonu místo, a jejich využití není možné. Struktura těchto slov není v souladu s derivačními pravidly. I přesto se ale mohou občas vyskytovat.

2.4.1 Parasyntetická derivace

Parasyntetická derivace je velice úzce spjata s afixací. Je to ten slovotvorný postup, při kterém je současně přidán prefix i sufix k vytvoření nového slova.

Nejdůležitější je právě současná prefixace a sufixace v jeden okamžik. Vezmeme si např. slovo *alunir*. Báze oprostěna od afixů, tedy *-lun*, neznamená sama o sobě nic. V další fázi, pokud bychom chtěli přidat buď pouze prefix, nebo pouze sufix, získali bychom tyto dva tvary: *-alun*, a *-lunir*. Ani jeden z těchto dvou tvaru opět nedává smysl. Z toho důvodu je nevyhnutelná právě parasyntetická derivace, která v ten samý okamžik přidá k bázi *-lun* prefix *-a* a zároveň sufix *-ir*. Konečným produktem je sloveso *alunir*, které má plnou hodnotu a má lexikální význam.

2.4.2 Derivace regresivní

Regresivní (inversní) derivace je ten typ derivačního postupu, který postupuje směrem zpět. Zde je vstupní kategorií do procesu konstruované slovo. Nově derivované slovo vytvoříme pomocí „derivace nazpátek“, tedy oddělení afixů od konstruovaného slova. Např. *regretter*, infinitiv, původně fungovalo pouze jako sloveso. Postupem času se ale vytvořilo z tohoto slovesa i podstatné jméno, a to oddělením infinitivní přípony *-er*. Tedy vzniklé slovo je *le regret* (česky litování). Tento příklad jsme si uváděli výše, v podkapitole *abreviace*. Tuto metodu můžeme spolehlivě přiřazovat ke zkracování. Výsledné slovo má vždy úspornější formu než to vstupní, nezkrácené.

Význam regresivní derivace vnímáme nejen při synchronním úhlu pohledu. Co se týče historie, v průběhu dějin se francouzština často obohacovala právě tímto způsobem - byla schopna tvořit podstatná jména, substantiva, tou metodou, ve které oddělovala verbální sufix. Např. *refuser* – *refus* nebo *visiter* – *visite*.

2.4.3 Nevlastní derivace

Tento poslední typ derivace se liší od ostatních typů tím, že vstupní produkt do derivace a následný derivovaný produkt se neliší svojí grafickou formou, na první pohled vypadají stejně. Ovšem jejich gramatická příslušnost je odlišná. Tato dvě slova se totiž liší svojí gramatickou kategorií, svým slovním druhem. Slovo tedy mění gramatickou kategorii, ale nemění svoji formu. Můžeme konstatovat, že tato změna s sebou přináší i změnu sémantickou, tedy odlišnost smyslu daného slova. U nevlastní derivace (*la dérivation impropre*) nemá tato změna žádný morfologický charakter.

Tento typ derivace se týká především podstatných jmen, přídavných jmen a příslovcí. (např. *le vrai*, *le moi*, *le contre*). Probíhá ovšem u všech gramatických kategorií.

Afixy, další vstupní kategorii, dělíme do podskupin. Ve francouzštině rozlišujeme pouze prefixy a sufixy, např. ale v češtině rozlišujeme i infixy. Jejich rozdíl v procesu derivace je lokační, tedy ten, že prefixy přidáváme na začátek slova před bázi, a sufixy až na konec slov, za bázi. Ovšem to není jediný rozdíl mezi těmito typy afixů. Problematice a druhů afixů se budeme věnovat v pozdější kapitole, nyní však přistoupíme k zákonům derivace, tedy k zákonům prefixace a sufixace.

2.4.4 Suffixace

Suffixace, jak už bylo řečeno, je jedním z procesů z derivace, při kterém klademe afixy sufixace, tedy sufixy, za danou bázi. Při určitém procentu sufixace podstoupil zmíněný produkt také změnu slovního druhu, tedy také slovní druh báze je změněn (např. *rouge* – *rougâtre*).

Pokud bychom chtěli nějak obecně vyjádřit konstrukt, podle kterého se sufixace řídí, využili bychom tento vzorec sufixace: $[X_C] \rightarrow [[X]_C Y]_D$. Přičemž „X“ je původní lexikální jednotka a index „C“ bude její původní gramatická kategorie. „Y“ je jednotka,

která je přidána k původní jednotce „X“ a index „D“ je nová gramatická kategorie, kterou dané slovo získalo díky procesu derivace.

2.4.5 Prefixace

Prefixace ve francouzštině představuje druhý způsob derivace, to je tedy většinový názor lingvistů. Ovšem např. Grevisse nebo Darmesteter zařazují tento slovtvorný postup jako druh kompozice²² (my se ovšem v této práci přikláníme k většinovému názoru a uvádíme prefixaci jako druh derivace). Pokud bychom ji chtěli porovnávat se sufixací, hlavní rozdíl spočívá v tom, že „u sufixace se předpokládá transformace vedoucí k změně slovnědruhové kategorie (nebo věty v slovní druh), alespoň v části případů (transkategorizace), kdežto u prefixace se slovní kategorie nemění.“²³ Na rozdíl od předešlého způsobu se tedy stává jen velice vzácně, že by prefix změnil kategorii slova, téměř se tento případ nevyskytuje. Jejich význam je především sémantický. Při prefixaci přidáváme afix prefixace, neboli prefix, před bázi daného slova. To také považujeme za hlavní rozdíl mezi těmito dvěma způsoby – pozici daného afixu vůči bázi. Prefixům, jejich druhům a charakteristikám se budeme věnovat v kapitole číslo 4. Opět jsme schopni vytvořit obecný model procesu prefixace, podle něhož prefixace normálně probíhá: $[X_C] \rightarrow [Y[X]_C]_D$.

Příkladem bude např. *faire, dé-faire* nebo *légal, il-légal*. Prefixy jako jednotky mohou a nemusí mít samy o sobě lexikální význam.

²² ŠABRŠULA, Jan. *Základy francouzské lexikologie*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1983, s. 95.

²³ ŠTICHAUER, Pavel. *Tvoření slov v současné italštině*. Praha: Nakladatelství Karolinum, 2007, s. 109.

3 Teorie slovtvorby

V této druhé kapitole máme za cíl seznámit se základní terminologií týkající se teorie slovtvorby, zejména derivace. Pomocí odborných příruček se seznámíme se základními pojmy, jejichž znalost je nezbytná jak v teoretickém slova smyslu, tak dále při praktické slovtvorbě. Tato kapitola musí být záměrně umístěna spíše do začátků této práce, abychom dále mohli z její terminologie vycházet.

3.1 Kořen

Kořen (fr. *le radical*) neboli kořenový morfém považujeme za základ lexikonu, který nese základní význam, a taktéž za základ každého lexému.²⁴ Dále ho definujeme jako „základní formálně-významový prvek slovní čeledi.“²⁵ Kořen tvoří tzv. *kmen* slova, který je tvořen právě kořenem společně s kmenovou samohláskou. Toto kořenové slovo bývá monomorfematičné. Uvedeme si např. slovo *stabilité* a *stabiliser* – u obou dvou slov určujeme jako kořen slova *stab(i)l*, ten samý kořen slova najdeme i ve slově *stable*. Kořen vznikne při procesu dekompozice konstruovaného slova, kdy se slovo rozloží právě na kořen a afix. Kořen slova můžeme rozlišit dále na kořen původem substantivní, kořen původem adjektivní a verbální kořen. Kořen shledáváme esenciálním pojmem, jelikož se díky němu tvoří lexikon, hlavně přes metodu afixace.

Kořen slova původem substantivní je nejpočetnější typ kořenu. U tohoto typu je jádrem dominantní konsonant. Substantivní kořen je schopný vytvářet odvozeniny a kompozita. Tímto způsobem kořen odvozuje další a další lexémy. I kořeny původem adjektivní jsou schopny tvořit odvozeniny a kompozita. Verbální kořeny se stávají nejčastěji základem pro další derivaci, váže se na něj nejvíce derivátů. Může být využitelný u odvozenin podstatných a přídavných jmen, jakožto slovtvorný základ.

3.2 Báze

Je velice vhodné dát v pořadí za sebe právě tyto dva pojmy, kořen a bázi, abychom si názorně vysvětlili jejich spojitosti a také odlišnosti.

²⁴ ČERMÁK, František. Lexikon a sémantika. Praha: Lidové noviny, 2010, s. 195.

²⁵ NIKLAS SALMINEN, Aino. La lexicologie. Paris: Armand Colin, 1997, s. 54.

Báze (základna, základ), jak už bylo zmíněno při derivačním postupu slovtvorby, je vstupní kategorií do procesu derivace. Báze je tvořena hlavní lexikální kategorií, jako je substantivum, adjektivum a verbum.²⁶ Bázi tvoří většinou kmen (tj. kořen slova se svou kmenovou samohláskou). Když od slova odtrhneme prefix a zároveň i sufix, zůstane pouze báze. Např. ve slovesu *geler* odtrhneme sufix *-er*, tím pádem je báze *gel*. Bázi využijeme nejen v derivaci, je také základní jednotkou pro kompozici. V kompozici je nutná přítomnost alespoň dvou bází, aby mohla proběhnout. Právě vznik slovtvorného procesu je závislý na vztahu mezi bází a afixem.

Pokud se tedy vrátíme k rozdílu a stejnosti mezi kořenem a bází, můžeme říct, že obě dvě jednotky mají společné to, jsou určitým základem pro vznik jiné, nové jednotky. Naopak jejich forma je to, co je odlišuje. Právě složkou báze, spolu s koncovou samohláskou, je kořen slova. To je třeba si pro širší pochopení slovtvorby uvědomit.

3.3 Produktivita

Produktivita, nejen lingvistický, ale taktéž ekonomický pojem, nám nabízí hlavně kvantitativní definici. Produktivita zaznamenává takové procesy, které vykazují postupný, kladný (tedy vzrůstající) růst informací, které vzrostly právě díky těmto procesům.²⁷

Proto, aby byl afix produktivní, musí se jasně odlišovat od báze, ke které má být přidán.²⁸ Afix s nízkou produktivitou může i přes svoje omezení nabývat nových významů. Může být využit např. v literatuře, při tvoření pejorativních výrazů apod. Produktivita úzce navazuje na regularitu, disponibilitu a rentabilitu.

Produktivitu jednotlivých jazykových jednotek a útvarů musíme samozřejmě zjistit odbornou cestou, nedokážeme produktivitu odhadnout nebo vypočítat. Produktivitu zjišťujeme přes specializované slovníky. Tento nárůst informací zjišťujeme v procentech. Postupujeme následovně: určíme si element (slovo), a sledujeme jeho chování v jednotlivých obdobích své existence. Pokud zjistíme, že v průběhu historie bylo vždy produktivní, a to v pozdější době více než dříve, jeho

²⁶ NIKLAS SALMINEN, Aino. *La lexicologie*. Paris: Armand Colin, 1997, s. 55.

²⁷ ŠTICHAUER, Pavel. *Tvoření slov v současné italštině*. Praha: Nakladatelství Karolinum, s. 25.

²⁸ NIKLAS SALMINEN, Aino. *La lexicologie*. Paris: Armand Colin, 1997, s. 54.

produktivita je tím pádem konstantní a slovo je skutečně *produktivní*. Produktivita jednotlivých afixů se liší - některé jsou více produktivní než ostatní. Její charakteristiku shrnuje Bauer: „*Produktivita je zcela záležitostí možného. Někjaký proces je produktivním, jestliže může vést k tvoření nových slov a jestliže k novému tvoření také vede. Produktivitu můžeme posoudit jen díky nově utvořeným slovům a díky vzorům, jaké nám poskytují známá a neznámá slova utvořená pomocí daného procesu.*“²⁹

3.4 Rentabilita

Rentabilita je definována jako jedna z vlastností produktivity. Rentabilitou rozumíme produktivita ve smyslu výsnosnosti, neboli možnost tvoření nově konstruovaných slov.³⁰ Považujeme ji za externí faktor daného slovotvorného prostředku. Současnou rentabilitu daného prostředku určujeme podle vzniku referenčních potřeb. Je to také možnost aplikací různých bází, z nichž se dále tvoří atestovaná slova (fr. *les mots attestés*).

Závěrem při studování rentability prostředku buď rentabilitu potvrdíme či vyvrátíme. Rentabilita je potvrzena, pokud registrujeme kvantitativní nárůst.

3.5 Disponibilita

Výše zmíněná produktivita zahrnuje mimo jiné také dostupnost daného afixu neboli dostupnost.³¹ Tato dostupnost přináší možnost tvoření nových slov, vyplňuje dosavadní mezery v lexikonu. Je to také kapacita, způsobilost k tomu vytvářet nové deriváty.³² Právě tato dostupnost jistého slovotvorného prostředku, a zároveň záležitost jazykového systému, je nazývána jako dostupnost.

Nabývá dvojí hodnoty – buď daný prostředek dostupnost je, anebo není. Pokud je afix dostupnost, má zpravidla tu vlastnost, že je schopný se kombinovat s odlišnými bázemi.³³ Dostupnost je tedy první vlastnost daného elementu, kterou budeme zjišťovat.

²⁹ ŠTICHAUER, Pavel. *Tvoření slov v současné italštině*. Praha: Nakladatelství Karolinum, 2007, s. 26.

³⁰ ŠTICHAUER, Pavel. *Tvoření slov v současné italštině*. Praha: Nakladatelství Karolinum, 2007, s. 26.

³¹ ŠTICHAUER, Pavel. *Tvoření slov v současné italštině*. Praha: Nakladatelství Karolinum, 2007, s. 108.

³² ŠTICHAUER, Pavel. *Tvoření slov v současné italštině*. Praha: Nakladatelství Karolinum, 2007, s. 26.

³³ ŠTICHAUER, Pavel. *Tvoření slov v současné italštině*. Praha: Nakladatelství Karolinum, 2007, s. 26.

4 Afixy

V této kapitole se budeme věnovat problematice afixů, přičemž budeme vzhledem k zadání této práce rozebírat zejména prefixy. Afixy jsou význačnými jazykovými prvky a jsou stavebními kameny slovtvorného procesu derivace. Díky nim můžeme neustále obohacovat lexikon daného jazyka.

4.1 Sufixy

Sufix je ten druh afixu, který se přidává za bázi. Společně dále tvoří tyto dva prvky konstruované slovo, jak je již zmíněno v předešlé kapitole. Sufix se připojuje za bázi, která je charakterem nominální, verbální nebo adjektivní.

Sufixy mají sémantický význam, z toho vyplývá, že mohou i částečně měnit smysl daného lexému. Dále mohou ale i měnit využití báze jako takové, ovšem nemění celý smysl slova. Sufixy mají dále význam gramatický, jelikož jsou schopné označit gramatickou kategorii nově vzniklého derivovaného slova. Mohou mít i funkci kategorizační, z toho samého důvodu – označují slovní druh vzniklého slova.³⁴ Toto je vlastnost velice důležitá a využitelná v praxi. Pokud se podíváme na podstatné jméno, které končí na *-tion*, *-ion*, *-ise*, můžeme toto podstatné jméno určit jako podstatné jméno rodu ženského. Naopak, pokud dané slovo končí na *-age* nebo *-isme*, podstatné jméno je rodu mužského. Z tohoto hlediska tedy můžeme sufixy rozdělit na dvě skupiny – ty, které nám naznačují příslušnost k ženskému rodu, a ty, které jsou charakteristické pro mužský rod substantiva. Další charakteristikou sufixu je fakt, že omezuje využití báze. Pokud si dáme za příklad sloveso *soutenir*, můžeme tvrdit, že toto sloveso má hodně významů a je využitelné ve více doménách. Pokud ale k báze *souten-* rozhodneme přidat sufix *-eur*, vznikne podstatné jméno *souteneur*, které už má k poměrně univerzálnímu slovesu *soutenir* už daleko.³⁵ Toto slovo už bude využitelné pouze v jedné zvláštní doméně.

Samozřejmě se nabízí i připojení více sufixů najednou, což přináší výrazné změny ve formě a významu slova. Přídatné jméno *rouge* můžeme sufixem, příponou *-ir*, změnit na sloveso *rougir* (česky (z)červenat se). S tímto slovesem *rougir* můžeme

³⁴ ŠTICHAUER, Pavel. *Tvoření slov v současné italštině*. Praha: Nakladatelství Karolinum, 2007, s. 26.

³⁵ NIKLAS- SALMINEN, Aino. *La lexicologie*. Paris: Armand Colin, 1997, s. 55.

pracovat dále. Pokud přidáme sufixy *-issement* nebo *-issant*, získáme *rougissement* (česky zčervenání) nebo *rougissant* (česky rudnoucí).³⁶ V porovnání s původním přídavným jménem *rouge* jsou tyto výsledné deriváty velice odlišné.

Suffixy můžeme dělit na několik podskupin, kterým se ale nebudeme kvůli našemu záměru podrobně věnovat. Dělíme je do skupin podle jejich funkcí, tedy podle toho, jakou sémantickou funkci nabývají společně s bází, tedy jaký je jejich význam. Skupin sufixů je hodně, ovšem my si vyjmenujeme pouze jen tři skupiny – sufixy zdrobňující, pejorativní a kolektivní.³⁷

Druhým způsobem, jak můžeme rozdělovat sufixy, je podle toho, jakou gramatickou kategorii svým připojením tvoří. Z tohoto hlediska máme sufixy substantivní (nejpočetnější skupinu). Jednou z hlavních skupin jsou dále také sufixy adjektivní, sufixy verbální a sufixy adverbialní.

Krátce si něco zmíníme o druzích sufixů, rozdělených dle jejich sémantických vlastností. Prvním druhem budou zdrobňující sufixy (fr. *les suffixes diminutifs*). Z původního základového slova tedy pomocí těchto sufixů vytvoříme nové slovo, které má oproti původnímu slovu význam zdrobnělý, označuje zdrobnělou, zmenšenou skutečnost (objekt). Jako příklad uvedeme sufix *-eau*, ve slovech jako je *jambonneau*, *éléphanteau*, nebo sufix *-illon*, ve slovech *bouvillon*, *oisillon*. Dalším početným druhem sufixů budou sufixy pejorativní (*les suffixes péjoratifs*). To jsou ty prefixy, které vyjadřují hanlivý, záporný význam. Takovým pejorativním prefixem je např. *-eron* (tento sufix sám o sobě nemá pouze pejorativní smysl, ale i další smysly), jako ve slově *laideron*. Třetí skupinou jsou kolektivní sufixy, kde jako příklad poslouží sufix *-asse*, např. ve slově *frimas*.

Existence sufixů má své využití i na poli vědy. Využijeme jich v medicíně, např. sufix *-ite* (např. *encéphalite*) nebo velice hojně užívaný sufix *-ée* (např. *rhinorrhée*). Dále využíváme i sufixy typické pro svět botaniky, tím je třeba sufix *-acée*, např. *rosacée*.

³⁶ NIKLAS- SALMINEN, Aino. *La lexicologie*. Paris: Armand Colin, 1997, s. 55.

³⁷ NIKLAS- SALMINEN, Aino. *La lexicologie*. Paris: Armand Colin, 1997, s. 54.

4.2 Infixy

Jak bylo již zmíněno výše, infixy v rámci této kapitoly pouze zmíníme. Tento pojem zavádíme pouze kvůli širšímu vymezení této kategorie afixů, abychom ji učinili úplnou.

Infixy (česky vpony), jsou druhem afixů, které se vkládají do jiného morfému. Tyto afixy se vyskytují právě např. v českém jazyce, kdy jejich hlavním úkolem je spojit kořen slova s následným sufiksem, který následuje právě za infixem.

Infixy jsou obvykle rozdělovány (v rámci českého jazyka) do dvou skupin – na cirkumfixy a interfixy. Cirkumfix je kombinace sufiku a prefixu navzájem při tvoření superlativu - a to buď adverbia, nebo adjektiva. Naproti tomu interfix, v českém jazyce nejčastěji *-o-* se vkládá mezi dvě rovnocenné části slova (např. *červenočerný*).

4.3 Prefixy

Prefixům se budeme v rámci této kapitoly věnovat nejhloběji, jelikož jsou to pochopitelně esenciální a nejdůležitější afixy pro vědecký účel této práce. Postupně vymezíme jak jejich vlastnosti, charakteristiku, tak jejich jednotlivé druhy. Jelikož vycházíme z více zdrojů, je samozřejmé, že např. rozdělení prefixů do jednotlivých skupin se bude lišit. Literatura od českého a literatura od francouzského autora chápe vymezení prefixů každá odlišně. A protože jsou předmětem této bakalářské práce prefixy v současné francouzštině, budeme se přiklánět k rozdělení prefixů podle např. Niklas-Salminen, ovšem s ohledem na další zdroje, abychom obsáhli co nejširší spektrum pro ucelený pohled na problematiku. Přesto i tak není možné zcela obsáhnout všechny existující prefixy daného jazyka.

Prefixy jsou druhy afixů, které jsou připojované na začátek báze.³⁸ Báze nikdy nebývá porušena, zachovává si vždy svoji formu. Oproti sufikům je jasný rozdíl, co se týče lokace afixu. To ovšem není jediná rozdílná charakteristika, která liší prefixy od sufiků. Prefixy totiž prakticky nikdy nemění kategorii báze, tedy následně celého nově vzniklého slova (např. *filet – entrefilet*). Prefix nemění gramatickou kategorii, vytváří ale nový význam vzniklému slovu, jeho funkce je tedy výhradně sémantická.³⁹

³⁸ ŠTICHAUER, Pavel. *Tvoření slov v současné italštině*. Praha: Nakladatelství Karolinum, 2007, s. 49.

³⁹ NIKLAS- SALMINEN, Aino. *La lexicologie*. Paris: Armand Colin, 1997, s. 61.

Na rozdíl od sufixů jsou prefixy schopny připojit se k rozličným gramatickým kategoriím, v tomto směru mají menší omezení než sufixy. Prefixy samy o sobě ani nepřísluší k žádné gramatické kategorii, pouze určují smysl nově vzniklého slova.⁴⁰

Než přistoupíme k jednotlivým podkategoriím, rozdělíme prefixy do dvou hlavních kategorií dle jejich výstavby – a to na prefixy autonomní, nezávislé, které neplní pouze svou danou úlohu jako prefixy, ale v jiném kontextu na sebe přebírají funkci např. předložek nebo i příslovcí - etymologicky tyto prefixy náleží k nějaké gramatické kategorii (např. *avant, après, sur, sous* atd.). Tyto elementy mají význam samy o sobě, aniž by musely mít funkci prefixu daného slova – jejich význam dokážeme vymezit, i pokud stojí samostatně. Ovšem předložky, které vstupují do prefixace, nemůžeme plně zaměňovat s klasickými předložkami. Předložka sama o sobě je schopna se připojovat pouze k nominálním jednotkám (např. *sous la terre, sur le table*) ovšem prefixy tohoto druhu mají schopnost se připojovat k více gramatickým kategoriím.

Naproti tomu, druhá a podstatně větší kategorie prefixů se týká závislých, neautonomních prefixů, které nabývají svého významu pouze jako prefixy daného slova – v syntaxi nelze je využít autonomně.⁴¹ Jejich význam je přesto možné jistým způsobem generalizovat, jak si ukážeme v dalších částech této kapitoly (jako např. prefix *-anti* znamená opak, apod.). Vždy se jedná o ustanovení některé z vlastností, jako je např. kvantifikace, kvalifikace, časová a prostorová lokalizace, negace a privace.⁴² Důležité ovšem je, že tento prefix se nikde nevyskytuje jako slovo samo o sobě, a jako takové nemá ani samostatný význam – nepřísluší žádné gramatické kategorii.

Velice zvláštní je výskyt slov, která samy o sobě existují pouze v prefixálním tvaru (speciální případ). Jako příklad si uvedeme slovo *déclencher*, které bez prefixu *dé-* nemá význam, tudíž se tak nikde nevyskytuje. Většina prefixů je neoddělitelná, to znamená, že graficky prefix od báze neoddělujeme, pokud chceme zachovat totožný význam. Existují ovšem nějaké výjimky, přestože většinu prefixů neoddělujeme (např. *pour boire* a *pourboire*).

Neposlední vlastností prefixů bude polysémantika, to znamená, že prefix jedné formy může vystupovat ve více kontextech, při čemž každý kontext je jiný a prefix tedy nabývá více než jednoho významu (např. prefix *contre-*, může znamenat protiakci –

⁴⁰ NIKLAS- SALMINEN, Aino. *La lexicologie*. Paris: Armand Colin, 1997, s. 61.

⁴¹ ŠTICHAUER, Pavel. *Tvoření slov v současné italštině*. Praha: Nakladatelství Karolinum, 2007, s. 51.

⁴² ŠTICHAUER, Pavel. *Tvoření slov v současné italštině*. Praha: Nakladatelství Karolinum, s. 50

contredire, dále také může značit vzájemnou výměnu, směnu – *contrebalancer*, nebo také protikladnou skutečnost – *contre force*).⁴³ Zároveň také platí (jak si můžeme ukázat na předešlém příkladu), že prefix v různých kontextech může stále vytvářet různé gramatické kategorie.

Rekurzivita je také jednou z vlastností prefixů obecně. Je to schopnost prefixu opakovat se, a to na jedné a té samé bázi.⁴⁴ Tato reduplikace prefixu nám ale neumožňuje zesílení, zintenzivnění významu slova, jak bychom mohli očekávat (o intenzifikaci bude hlouběji pojednáno v další kapitole). Rekurzivita ovšem ale opět nemění bázi, ani hlavní lexikální význam daného slova.

Prefixaci jsme již zavedli v předešlé kapitole v rámci afixace, derivace, proto se k ní nebudeme nijak podrobně vracet. Nyní ovšem přistoupíme ke vztahu mezi prefixací a kompozicí, kvůli užšímu vymezení této metody, a vystavíme ji porovnání. „V kompozici vystupují dvě volné, autonomní metody, zatímco prefixy jsou stejně jako sufixy formy vázané. Mezi prefixací a neoklasickou kompozicí je rozdíl ve vázanosti poziční. Zatímco vázané formy řecko-latinského původu (např. *logo-*), mohou vystupovat v obou pozicích (*antropologia*, *logopedia*), prefixy se připojují pouze na začátek báze. Další rozdíl je v sémantickém přínosu: řecko-latinské formanty jsou vybaveny deskriptivní (tj. referenční) sémantikou, zatímco prefixy jakožto typ afixů mají pouze význam instrukční a relační.“⁴⁵ Jedinou výjimkou jsou již výše zmíněné prefixy, které v jiných kontextech fungují jako předložky nebo příslovce, ty jsou tedy zároveň i nevázané.

Nyní tedy přistoupíme ke klasifikaci prefixů, kdy si vymežíme jejich základní charakteristiku a použití. Jak jsme se již zmínili výše, máme několik možností, jak prefixy klasifikovat. Nás bude nejvíce znamenat sémantika prefixů, jejich smysl a využití. Samozřejmě můžeme mimo jiné prefixy dělit i podle původu, mohli bychom je rozdělit podle již dvou zmíněných původů – latiny a řečtiny. U většiny prefixů tedy zmíníme i původ. Je třeba také poznamenat, že některé z prefixálních druhů se protínají, resp. jeden prefix může patřit dle různých měřítek do více kategorií dle své sémantiky

⁴³ SOUS LA DIRECTION DE LOUIS GUILBERT, René Lagane. *Grand Larousse de la langue française: en sept volumes*. Ed. hors commerce. Paris: Larousse, 1976, s. XV.

⁴⁴ ŠTICHAUER, Pavel. *Tvoření slov v současné italštině*. Praha: Nakladatelství Karolinum, 2007, s. 49.

⁴⁵ ŠTICHAUER, Pavel. *Tvoření slov v současné italštině*. Praha: Nakladatelství Karolinum, 2007, s. 49.

a svých vlastností. Různí autoři zmiňují svoji vlastní kategorizaci, my se tedy budeme pohybovat někde mezi těmito více rozděleními, abychom nabídli co nejvíce ucelený pohled. Přikláníme se v tomto rozdělení spíše k rozdělením francouzských autorů, a to vzhledem k zadání této práce. Budeme se pohybovat mezi rozděleními z publikace *Grande Larousse de la langue française* a výkladem vlastností prefixů z publikace *le Petit Robert*. Přehlednější by bylo nejspíše vymezit každý prefix zvlášť a zmínit jeho možnosti, to ovšem vzhledem k jejich počtu není možné. Samozřejmě tento přehled nebude vyčerpávající, prefixů existuje příliš mnoho.

4.3.1 Absenční prefixy

Tento první druh prefixu, absenční prefix, zaznamenává jakousi nepřítomnost, negaci něčeho.

Typickými reprezentanty budou prefixy *a-* a *sans-*. Pokud zmíníme slovo *normal* (čes. normální), *anormal* (čes. nenormální) potom bude znamenat absenci této vlastnosti. Prefix *a-* můžeme z jistého úhlu pohledu vnímat také jako prefix negační.

Prefix *sans-*, vyvinutý z latinského *sine-*, má totožné sémantické využití. Připojujeme ho k nominální nebo k adjektivní bázi. Pakliže slovo *souci* znamená česky starost, obava, *sans-souci* tedy bude bezstarostný, laxní apod. Opět tedy popíráme původní jednotku, vnímáme absenci původní vlastnosti.

4.3.2 Prefixy vyjadřující přibližování

Prefixy vyjadřující přibližování, (fr. *le rapprochement*), obsahují prefixy, které vyjadřují sloučení, spojení, sblížení, porovnání. Je zajímavé, jak může jeden prefix vystupovat hned v několika různých odlišných rolích.

Např. prefix *ad-*, z latinského původu, typický reprezentant této skupiny, ve slovesu *adjoindre* (prefix připojen k původnímu slovesu *joindre*) znamená něco k něčemu připojit. Tento prefix najdeme i v podstatném jméně *adverbe* (čes. příslovce), označuje to zde tedy „cosi“, co stojí u slovesa, co je připisováno slovesu, něco, co je se slovesem v kontaktu. V tomto případě bychom pravděpodobně neodhadli, že se jedná o slučovací prefix.

Dalším prefixem z této řady je prefix *ac-*, např. ve slovese *accourir* (čes. přiběhnout). Toto slovesem opět vzniklo prefixací z původního slovesa *courir* (běhat).

Zde tedy nejspíše najdeme význam přiblížení. Přiběhnout zde vnímáme jako přiblížit se běháním – prefix plní svoji funkci.

4.3.3 Prefixy vyjadřující předčasnost

V tomto případě opět došlo k subjektivnímu překladu originálního názvu kategorie – „*avant*“ *prefixy*.⁴⁶ Tento druh prefixů vyjadřuje jakousi předčasnost, vyjadřuje tu skutečnost, která se stala předem, před jinou skutečností.

Reprezentantem tohoto druhu bude latinský prefix *anti-* (opět patřící do více kategorií). Např. ve slově *antidater* (čes. antidatovat), odvozené z původního slovesa *dater*, v tomto případě znamená opatřit dřívějším datem, je to tedy odkaz do minulosti. Druhý typický prefix *anté-* patří též do prefixů pocházejících z latiny. Najdeme ho ve slovech jako je např. *antéposition* (čes. antepozice), vycházející z původního substantiva *position*. Tento prefix nás tedy opětovně odkazuje do něčeho, co se stalo dříve, před akcí následující.

Dále zmíníme posledního zástupce, prefix *pré-*, pocházející z latinského *prae-*. Vyskytuje se ve slovech jako např. *prédisposer* (čes. predisponovat) nebo *préhistoire* (čes. prehistorie). To jsou opět velice jasné příklady nějaké reality, která odkazuje do minulosti, která předcházela.

4.3.4 Prefixy vyjadřující odpor („*contre*“ prefixy)

„*Contre*“ *préfixes* se vyznačují tím, že charakterizují v daném slově akci opačnou akci jiné.⁴⁷ Dále mohou také vyjadřovat inverzní smysl, opačný smysl, směr daného slova.

Patří sem prefix *contre-*, který se může svoji formou lišit. Může být částí slova ortograficky neporušeného, ovšem zároveň může být od slova oddělen pomlčkou. Ve slově *contredire* předpona *contre-* skutečně naznačuje protiakci, tedy *odporovat*, dělat něco proti něčemu jinému. Zároveň použijeme i příklad *à contre-voie* (v opačném směru), kdy prefix od báze odděluje pomlčka. Zajímavé je, že odlišné významy prefixu *contre-* mají i odlišné původy a jednotky, ze kterých se vyvinuly. *Contre-* ve smyslu protiakce je vyvinuto z latinského *contra-*. Naproti tomu *contre- à* v inverzním slova smyslu je vyvinuto z latinského *de ex-*.

⁴⁶ NIKLAS- SALMINEN, Aino. *La lexicologie*. Paris: Armand Colin, 1997, s. 61.

⁴⁷ SOUS LA DIRECTION DE LOUIS GUILBERT, René Lagane. *Grand Larousse de la langue française: en sept volumes*. Ed. hors commerce. Paris: Larousse, 1976. s. XV.

Zmíníme dále prefix *anti-* a *anté-*, které se také řadí mezi „*contre*“ prefixy. Tyto oba dva prefixy pocházejí ze staré řečtiny a dále přešly do francouzštiny, kde začaly tvořit francouzská slova.⁴⁸ Znamenají také opozici. Uvedeme příklady jako *antialcoolic* nebo *antéchrist* – obě ty slova naznačují něco „proti“, což odporuje původnímu významu báze daného slova, vyjadřují opak.

Posledním zde uvedeným prefixem bude prefix *mal-* (vyskytující se i jako *mau-*, pocházející z latinského *male-*), pomocí kterého vyjadřujeme v negativním slova smyslu něco proti pravidlům, odporující si. Např. přídavné jméno *malfaisant* (škodlivý), odvozené z původního *faisant* (dělající), je opakem slova *bienfaisant* (blahodárný). Příklad *malfaisant* tedy označuje pojem „proti“, a to negativní pojem.

V určitém kontextu má i „proti“ význam prefix *cata-*, popř. *cat-*, pocházející ze staré řečtiny, jako ve slovech *cataplasme*, *cathode*. Stejně tak při vyjádření opaku využijeme (ovšem s omezeným využitím) prefix *ana-*, jako např. *anaplazie*.

4.3.5 Znásobující prefixy

Do této kategorie řadíme prefixy, které následnou bázi, její vlastnost či hodnotu zdvojnásobují, ztrojnásobují a podobně. U číslovky dvě, tedy pokud chceme daný výraz zdvojnásobit, máme hned více možností. Předponu *bi-*, např. ve slově *bisexuel*, *bimensuel*, znamená tedy dvojí, dva, na oba. Tuto skutečnost můžeme ale zároveň vyjádřit i prefixem *di-*, jako ve slovech *dissyllable*, *diploïde*. Tento prefix má tedy také význam něčeho dvojího, zdvojeného a opět pochází z řečtiny - až později se přizpůsobil pravidlům francouzské mluvnice. Do této skupiny ovšem můžeme zařadit i prefix *amphi-*, který má také schopnost zdvojování, popř. označuje něco ze dvou stran, např. *amphibiologie*.

Pokud chceme danou vlastnost či skutečnost ztrojnásobit, použijeme prefix *tri-*. Opět můžeme použít příklad s přídavným jménem *mensuel*, nyní tedy *trimensuel* (tříměsíční). Posledním zmíněným prefixem bude „mnohonásobný“ prefix *poly-*, který zaznamenává něco, co je vícečetné, např. *polycopie*.

4.3.6 Prefixy vyjadřující spojení do celku

Tato skupina předpon umístěná před bází značí existenci celku, souboru nebo skupiny. Tyto prefixy se připojují jak k podstatným jménům, tak i k jiným kategoriím.

⁴⁸ SOUS LA DIRECTION DE LOUIS GUILBERT, René Lagane. *Grand Larousse de la langue française: en sept volumes*. Ed. hors commerce. Paris: Larousse, 1976. s. XV.

Typickým reprezentantem této kategorie je prefix *co-*, pocházející z latiny, např. ve slovech *copropriétaire*, *coopérer*. V tomto případě prefix signalizuje soubornost, společnou aktivitu. Prefix *co-* pochází z latiny. Později byl převzat do francouzského jazyka a začal dále tvořit slova podle francouzských pravidel. Jeho synonymem by byla předložka *avec*.

Dalšími prefixy, které vyjadřují celek, jsou např. *syl-*, *sym-*, *syn-* *sy-*, všechny mají v jistém kontextu totožný význam a všechny pocházejí ze staré řečtiny. Např. ve slovech jako *symbiose*, *synthèse*, *systole* zaznamenáváme funkci prefixů jakožto funkci vyjadřující celek, soubor.

4.3.7 Prefixy vyjadřující negaci

Zde se setkáváme s částečnou paralelou, co se týče absenčních prefixů (viz. prefixy zmíněné výše), část z nich můžeme zařadit do obou skupin.

Prefixy *a-* a *an-*, pocházející ze staré řečtiny, jsou toho typickým příkladem – jsou to prefixy vyjadřující absenci nějakého znaku, ale zároveň i negaci, zápor (např. *analphabète*).

Dalším negačním prefixem je prefix *més-*, popř. *mé-*, např. *mécontent*, *se méfier* (čes. nespokojený, nevěřit). Tento prefix pochází z latinského *minus-*. Zde tedy i v češtině jasně cítíme negaci, většinou znázorněnou předponou *ne-*.

Následujícím příkladem je prefix *non-*, pocházející ze stejného latinského prefixu *non-*, taktéž znázorňující negaci u všech gramatických kategorií. Vyskytuje se ve slovech jako např. *nonchalant*, *non-comparant*, *non-recevoir*, *nonpareil* atd. Jak můžeme vidět na příkladech, ortografická forma se může lišit. Prefix může s bází tvořit jedno celistvé slovo, ale zároveň máme i případy, kdy je *non-* od báze odděleno pomlčkou.

Zařadíme do této skupiny také prefix *presque-*, který ovšem zaznamenává pouze částečnou negaci.⁴⁹ Pojí se k podstatnému jménu, např. slovo *presqu'île*.

⁴⁹ SOUS LA DIRECTION DE LOUIS GUILBERT, René Lagane. *Grand Larousse de la langue française: en sept volumes*. Ed. hors commerce. Paris: Larousse, 1976.

4.3.8 Prefixy místní, lokační

Tato skupina prefixů blíže určuje lokaci předmětu, kdy díky prefixu zjistíme pozici dané věci. To, jestli se předmět nachází uvnitř, nad, pod nebo vedle něčeho jiného, se dá vyjádřit právě prefixy.

Vyjádření lokace předmětu, který je pod jiným předmětem (a to i v přeneseném slova smyslu), je např. prefix *infra-*, pocházející z latiny, jako ve slově *infrastructure* (tedy struktura, která je pod jinou strukturou).

Další prefix vyjadřující podřazenost je prefix *sus-*, pocházející z latinského *sursum*. Např. ve slově *sus-dominante* označujeme charakteristiku osoby, která je pod někým, kdo je nadřazený.

Prefix *sur-*, který sice paradoxně pochází z latinského prefixu *super-*, má také schopnost přiřazovat věcem pozici být pod něčím dalším, jiným. Může se v tomto významu pojit k verbální i nominální bázi (např. *survétement*).

Následující prefix *sou-*, popř. *sous-*, pochází z latinského *subtus*, také značí místní podřazení. Pojí se k jak adjektivní, tak nominální bázi. Typickým příkladem tohoto typu afixace je např. *soussigné* (neboli *níže* podepsán), či *soulligner* (*pod-trhnout*).

Dalším prefixem je *super-*, popř. *supra-*, pocházející z téhož latinského prefixu *super-*. Netytickým příkladem prefixu naznačující realitu pod nějakou jinou bude prefix *hypo-*, pocházející ze staré řečtiny, v jistém kontextu tento morfém skutečně tuto vlastnost může vykazovat, jako např. ve slově *hypoderme*.

Při vyjádření předmětu, který je za předmětem jiným, máme taktéž více možností, jako u předešlé problematiky. Jako první zmíníme prefix *outr-*, pocházející z latinského *ultra-*, který použijeme při běžné lokaci, i slovně přenesené. Např. *les régions d'outr mer* budou zámořské regiony, ovšem sloveso *outrpasser* bude překročit, např. i dané hranice, meze.

Stejně tak prefix *sur-*, pocházející z latinského *super-*, může v jistém kontextu i mimo jiné významy naznačovat realitu umístěnou za jinou realitou, jako např. ve slově *surréal*.

Taktéž prefix *très*, pocházející z latinského *trans-*, se může připojit k verbální bázi a vytvořit např. sloveso *trèspasser*.

Další možností je prefix *ultra-*, pocházející z latiny, který v přeneseném významu vyjadřuje stejnou pozici jako předchozí prefixy v této podskupině. Ve slově *ultra-son*,

neboli ultrazvuk, zde prefix *ultra-* vyjadřují nadzvuk, tedy zvuk, který je za hranicí toho normálního.

Stejně tak může fungovat i prefix *hyper-*, pocházející ze starořeckého prefixu, který tuto tento význam splňuje ve slovech jako je *hypérometropie* apod.

Další lokační možností bude pozice předmětu, který se nachází před předmětem druhým, a to i přeneseně myšleno.

Takovou funkci nabízí již výše zmíněný prefix *pré-* (z latinského *prae-*), který se dokáže v tomto smyslu připojovat k nominální nebo adjektivní bázi. Tvoří slova jako např. *prémolaire* nebo i samotný *préfixe*, tedy afix, který stojí před něčím jiným.

Prefix *ob-*, pocházející z latiny, představuje již zmíněnou přenesenou funkci vyjadřování bytí jednoho objektu před objektem jiným - např. ve slově *obvier*.

Jiným prefixem vyjadřující daný jev je prefix *pro-*, pocházející ze staré řečtiny, který má krom jiných významů právě význam být před něčím jiným, jako např. ve slově *prolěpse*.

5 Internacionalizace

Nyní přistoupíme k tematice internacionalizace, která se mimo jiné také týká předmětu naší práce. Jak jsme si vědomi, nejen francouzština, ale i každý jiný jazyk, disponuje podstatnou částí lexikonu, která je převzata z jiných, většinou světových jazyků.⁵⁰ Tato tendence se týká samozřejmě i morfémů, např. afixů. V této kapitole si nastíníme princip a tendenci internacionalizace a pak přejdeme přímo k internacionalizaci afixů.

5.1 Tendence internacionalizace

Jak už jsme zmínili, tendence internacionalizace lexikálních jednotek je dnes velice rozšířená a týká se v důsledku všech jazyků. Pro definici internacionalizace nám poslouží definice ze sborníku Ústavu pro Jazyk Český: „*Internationalizace je dynamický proces ovlivněný přibýváním společensko-ekonomických, kulturních, a tedy i jazykových kontaktů, a podporovaný vznikem a užíváním nových forem komunikace (Internet, e-mail aj).*“⁵¹ Internacionalizaci zmiňujeme zejména tehdy, když pátráme po původu dané lexikální jednotky. Jakákoli lexikální jednotka je buďto internacionalismus nebo existuje jako jednotka přejatá z cizího jazyka.⁵²

Internationalismy mohou existovat buď v úplné, nebo v částečné podobě. O tom, do jaké z těchto dvou skupin daný internacionalismus patří, rozhoduje více faktorů najednou: Např. podobnost fonetická, grafická, či motivovanost dané jednotky.⁵³ Tyto jednotky mohou být nadnárodního charakteru anebo jednotky charakteristické pro jisté místo, okruh.⁵⁴ Nadnárodní slova byly do francouzštiny (či do jakéhokoli jiného jazyka) převzata z různých jazyků, různých států, ale také z odlišných období. Takováto slova svým charakterem přímo vyjadřují svůj původ. Jako např. slovo *le marathon* je odvozeno ze staré řečtiny, zároveň udává svým významem i dobu, ve které vzniklo. Stejně tak slovo *la tragédie*. Do druhé skupiny patří, jak jsme se již zmínili, slova, která vystihují nějaké místo, pojmenovávají druh prostředí apod. Např. slovo *le bortsch*, tedy ruské jídlo, nám nejen svoji fonetickou podobou, ale svým významem i popisuje prostředí, odkud pochází – tedy Rusko.

⁵⁰ ČERMÁK, FILIPEC. *Česká lexikologie*. Praha: Nakladatelství Československé akademie věd, s. 123.

⁵¹ Internacionalizmy v nové slovní zásobě. Sborník příspěvků z konference Praha, 16.–18. června 2003, ÚJČ AV ČR, Praha 2003, s. 5.

⁵² ČERMÁK, FILIPEC. *Česká lexikologie*. Praha: Nakladatelství Československé akademie věd, s. 123.

⁵³ ⁵³ ČERMÁK, FILIPEC. *Česká lexikologie*. Praha: Nakladatelství Československé akademie věd, s. 123.

⁵⁴ ČERMÁK, FILIPEC. *Česká lexikologie*. Praha: Nakladatelství Československé akademie věd, s. 101.

Dále existují slova umělá, která využívají kořeny latinské či řecké a tvoří pomocí nich umělé deriváty. Právě tyto latinské a řecké kořeny jsou esenciální pro intensifikační prefixaci. Po procesu internacionalizace do nového jazyka se tyto prefixy dále mohou přizpůsobovat flektivnímu systému daného jazyka⁵⁵ (pokud to povaha jazyka vyžaduje).

5.2 Internacionalizace afixů

Již zpočátku kapitoly bylo podotknuto, že internacionalizaci nepodléhají pouze slova, ale i jiné jednotky, morfémy.⁵⁶ Tento jev se může týkat sufixů, kořenů slov apod.

Nás zajímají přímo prefixy. V dnešní době neustále vzrůstá využití internacionálních slovotvorných afixoidů.⁵⁷ Tyto internacionalismy mají dnes místo nejen v hovorovém, neoficiálním jazyce, ale i v odborném stylu. Týká se to intensifikačních prefixů jako jsou *hyper-*, *maxi-*. Např. slovo hypnóza, které využívá řeckého afixu *hyp-*, existuje v této podobě v mnoha jazycích. (fr. *hypnose*, angl. *hypnosis*, něm. *Hypnose*, špan. *Hipnosis*, it. *ipnosi*, čes. *hypnóza*). Na tomto případu můžeme pozorovat, jak se jediný morfém, jediný prefix dokáže přenášet do mnoha jazyků a to pouze s nepatrnými změnami - je to tedy internacionalismus. Tyto prvky mají charakter předpon ale zároveň i kořenových komponentů.⁵⁸ Prefixy tohoto typu se uplatňují rozličným způsobem v různých typech složenin.

Pro vyjádření jedné skutečnosti máme vždy několik možností. Pokud např. chceme říct, že máme velmi (nadprůměrně) velkou zahradu, máme možnost říct buď *un très grand jardin* nebo *un maxi-jardin*. Naopak k označení velmi malé zahrady můžeme použít *un très petit jardin* nebo *un mini jardin* – obojí je možné.⁵⁹ Zde se nám nabízí jakási škála k použití.

Aplikaci internacionalizovaného morfému se můžeme vyhnout, nemůžeme ale popřít, že tyto elementy jsou nezbytnou součástí každého živého jazyka.

⁵⁵ ČERMÁK, František. *Lexikon a sémantika*. Dykova 15, 101 00 Praha 10: Nakladatelství Lidové noviny, 2010, s. 221

⁵⁶ ČERMÁK, FILIPEC. *Česká lexikologie*. Praha: Nakladatelství Československé akademie věd, s. 123.

⁵⁷ *Internacionalizmy v nové slovní zásobě*. Sborník příspěvků z konference Praha, 16.–18. června 2003, ÚJČ AV ČR, Praha 2003, s. 6.

⁵⁸ *Internacionalizmy v nové slovní zásobě*. Sborník příspěvků z konference Praha, 16.–18. června 2003, ÚJČ AV ČR, Praha 2003, s. 7.

⁵⁹ *Internacionalizmy v nové slovní zásobě*. Sborník příspěvků z konference Praha, 16.–18. června 2003, ÚJČ AV ČR, Praha 2003, s. 8.

6 Intensifikační prefixy

Nyní se tedy dostáváme k meritu, k jednomu z hlavních podkladů, ze kterých budeme později vycházet při praktické části. V této kapitole si v úvodu obecně charakterizujeme znaky intensifikačních prefixů ve francouzštině. Dále si uvedeme několik hlavních reprezentantů této skupiny a budeme zkoumat jejich sémantickou povahu a kombinabilitu.

6.1 Obecná charakteristika intensifikačních prefixů

Tento druh prefixů se vyznačuje svým silným zaměřením a specifickým významem. Nejdříve si vymežíme pojem intensifikace jako takový. Intensifikace je definována jako „operace vyjadřující subjektivně či objektivně různě silný, popř. různě slabý stupeň platnosti substantiva nebo adjektiva.“⁶⁰ Nás samozřejmě budou zajímat hlavně prostředky, pomocí nichž tohoto efektu intensifikace docílíme. Takové prostředky si nazveme *intensifikátory*. Pomocí těchto intensifikátorů hodnotíme - zesilujeme nebo zeslabujeme význam daného prostředku.⁶¹ Tento jev je v dnešní době velice často používaný, zejména pak v mluveném textu, v hovorové řeči. Za intensifikátory můžeme běžně považovat např. adjektiva – *très* joli.

Ovšem v našem případě budeme mluvit právě o prefixech, morfémech, které mají tuto samou vlastnost a schopnost zesílit či zeslabit význam daného slova, ke kterému jsou připojeny. Intensifikační prefixy budou tedy takovým druhem prefixů, který je schopný přiřadit k danému slovu, ke kterému je připojen, intensifikační, tedy zeslabující či zesilující význam. Někdy tuto skupinu můžeme přezdívat i jako taktéž *prefixy kvantifikační*. Jak jsme již nastínili, pomocí prefixů jsme schopni výraz zesílit, či zeslabit. Díky této funkci zároveň vytváříme určité škály, pomocí kterých vyjadřujeme jednotlivé stupně, odstíny intensity. Cítíme, že např. *millimètre* a *micromètre* nejsou synonymní, můžeme porovnat jejich velikost. Pomocí prefixu jsme tedy vyjádřili rozdílnou míru jednoho výrazu, jedné vlastnosti. Může se ovšem stát, že např. dva prefixy mají ve své podstatě ten samý význam, pokud jsou izolovány.⁶² Ovšem poté

⁶⁰ ČERMÁK, František. *Lexikon a sémantika*. Dykova 15, 101 00 Praha 10: Nakladatelství Lidové noviny, 2010, s. 120

⁶¹ ČERMÁK, František. *Lexikon a sémantika*. Dykova 15, 101 00 Praha 10: Nakladatelství Lidové noviny, 2010, s. 120

⁶² *Internacionalizmy v nové slovní zásobě*. Sborník příspěvků z konference Praha, 16.–18. června 2003, ÚJČ AV ČR, Praha 2003, s. 7.

každý zvlášť se pojí jen s určitými položkami, v určitém kontextu. Např. bychom mohli porovnat prefixy *hyper-* a *mega-* jako prefixy vyjadřující tu samou realitu. Ovšem při užití specializovaného výrazu, jako je např. *hyperactivité*, můžeme jen stěží substituovat prefix *hyper-* za prefix *mega-*, přestože prefixy mají totožný výklad a chápeme je stejně.

Tyto intensifikační prefixy jsou ve většině případů neautonomní, závislé. Tato tradice se ovšem poslední dobou mění – spousta prefixů dokáže vystupovat i jako autonomní element (jak zjistíme v naší praktické části). Ve většině případů jejich závislost platí, ovšem my si záhy ukážeme, že to nemusí být pravidlem, a že právě tento druh prefixů se dokáže často osamostatnit.

Jak jsme již několikrát uvedli při třídění prefixů, ani tento druh prefixů nemá schopnost měnit kategorii daného lexému. Tento fenomén užívání intensifikačních prefixů je v dnešní době velice frekventovanou záležitostí, zejména mluveného jazyka mladých lidí. Jak si později uvědomíme, intensifikační prefixace je jedním z důležitých procesů derivace v současné francouzštině.

6.2 Klasifikace intensifikačních prefixů

Nyní se tedy budeme věnovat přímo hlavním intensifikačním prefixům - přistoupíme k charakteristice těch nejvýznamnějších v této skupině. Pro tento účel jsme vybrali prefixy *super-*, *sur-*, *extra-*, *ultra-*, *hyper-*, *mega-*, *giga-*. V následující podkapitole se budeme snažit vystihnout sémantiku těchto jednotlivých prefixů, jejich využití, a dále také kombinabilitu – tedy valenci těchto prefixů, jejich kombinace s bázemi. S těmito vlastnostmi, které nyní stanovíme, budeme dále pracovat v praktické části této práce.

6.2.1 *Super-*

Tento prefix *super-* má stejně jako většina námi zkoumaných intensifikačních prefixů zvláštní povahu a rozmanité využití.

Vyskytuje se v derivátech obsahujících buď adjektivní, verbální, nominální či adverbální bázi (např. „*supersonique, supervisor, le superposition*“.)⁶³

Můžeme konstatovat, že ve většině případů má výraz i po odejmutí tohoto prefixu svůj význam, ale není to pravidlem u všech slov. Typickým reprezentantem je slovo

⁶³ ROBERT, Paul. *Le Petit Robert 2012*. Lonrai: Normandie Roto Impression, 2011, s. 2463.

např. *superchampion* – *champion*. Zde vidíme příklad slova, kterému zůstává smysl i po odejmutí prefixu. Ne vždy to ale takto spolehlivě funguje.

Zároveň se ale tento prefix může vyskytovat v textu sám o sobě, je tedy částečně autonomní. Tehdy může plnit funkci adjektiva (např. *C'est super!*) Dále se však může osamoceně vyskytovat i ve funkci adverbia – tuto funkci zastává *super* zejména při používání slangu. Ve větě „*Cette portion est super large*“ nastává právě ten případ, kdy na otázku jak velká porce, získáváme odpověď „*super large*“. Jak už jsme zmínili, zároveň cítíme právě v této větě neformální jazyk, slangové použití.

Sémantika tohoto prefixu je zřetelná. V různých kontextech se tento element může nepatrně měnit, ovšem obecně *super-* označuje několik základních skutečností. Pokud se připojuje k substantivní bázi, vyjadřuje zpravidla vysokou kvalitu, stupeň, velikost. (např. „*supermarché, superoxyde*“).⁶⁴ Pokud ho připojíme k adjektivní bázi, označujeme vysokou kvalitu substantiva (např. *superfin*). Jak jsme již uvedli, jako adverbium poté vyjadřuje zejména slangové označení něčeho, co je výborné, skvělé.

Super- pochází z latinského prefixu, též *super-*, dále ve variantách *supra-* a *sus-*.⁶⁵ Jak jsme již zmínili, tento, ale současně i další intensifikační prefixy mají zastoupení z velké části při hovorové mluvě, používání slangu.

6.2.2 *sur-*

Přecházíme k prefixu *sur-*, dalšímu ze skupiny intenzivních prefixů. Z povahy této jednotky vyplývá, že bývá využita nejenom jako intenzivní prefix, také ovšem jako předložka, tudíž autonomní částice, kterou volně nacházíme v textu.

Předložka *sur* označuje polohu na, nebo nad něčím, tudíž se pojí se substantivem či substantivy. Ovšem naším záměrem je zkoumat tento element jakožto prefix. *Sur-* jako prefix lze připojit k verbální bázi, nominální či adjektivní bázi (např. „*surgeler, surfilage, surhaussé*.“)⁶⁶ Výjimečně může tato jednotka vystupovat jako samostatné slovo, přídavné jméno *sur*, tedy nakyslý, natrpklý.

⁶⁴ ROBERT, Paul. *Le Petit Robert 2012*. Lonrai: Normandie Roto Impression, 2011, s. 2462.

⁶⁵ ROBERT, Paul. *Le Petit Robert 2012*. Lonrai: Normandie Roto Impression, 2011, s. 2460.

⁶⁶ ROBERT, Paul. *Le Petit Robert 2012*. Lonrai: Normandie Roto Impression, 2011, s. 247.

Nyní se budeme věnovat smyslu tohoto prefixu. *Sur-* může znamenat nadmíru, nadprůměrnost. Zároveň označuje i realitu navrch reality jiné.⁶⁷ Např. slovo *suractivité* bude označovat onu nadprůměrnost, nadprůměrnou aktivitu. Nebo sloveso *surpayer*, tedy přeplatit, znamená jistě více než pouze platit. Je to přesahující aktivita.

Prefix *sur-* pochází překvapivě taktéž z latiny, z originálního *super-*.

6.2.3 *extra-*

Do intenzivních prefixů dále řadíme prefix *extra-*. Tato předpona je připojována zpravidla k adjektivním bázím, tudíž plní funkci přídavného jména. Toto stanovisko však může být zavádějící. Ve slově *extra-courant* zaznamenáváme slovo *courant*, kterou můžeme zařadit mezi adjektiva (čes. např. běžící, plynoucí) ale zároveň i mezi substantiva (čes. tok). Konkrétně toto slovní spojení překládáme jako „volný proud“.

Prefix nemusí být však vždy s bází ortograficky spojen v jeden celek. *Extra-* může být od báze oddělováno taktéž pomlčkou (např. *extraordinaire*, *extra-conjugal*).

Nyní si tento prefix vymežíme sémanticky. *Extra-* může znamenat existenci nad rámec existence jiné, mimo danou oblast.⁶⁸ Uvedeme si příklady jako „*extracommunautaire*“ nebo „*extracorporel*“⁶⁹. Tento prefix je velice hojně užívaný v medicínské oblasti, tedy v případech, kdy chceme označit jednu věc vně druhé (např. *extra-utérin*, čes. mimoděložní).

Opět zde máme možnost od sebe oddělit prefix s bází pomlčkou, nebo je graficky neodlišovat.

Již v literatuře zaznamenáváme využití *extra-* ve familiárním jazyce. Petit Robert zmiňuje možnou autonomii tohoto prefixu právě v neformálním jazyce. Uvádí např. „*C'est extra*“ či „*On a vu un film extra*.“⁷⁰ Uvádíme, že v těchto výrazech je *extra-* používáno ve smyslu *géant*.

Extra- pochází opět z latiny, z originálního *extrā*. Využití tohoto prefixu v současné francouzštině opět budeme zjišťovat v praktické části.

⁶⁷ www.officequébocois.de.la.langue.française [online]. [cit. 2013-03-29]. Dostupné z: <http://dictionary.reference.com/browse/super?s=t>

⁶⁸ ROBERT, Paul. *Le Petit Robert 2012*. Lonrai: Normandie Roto Impression, 2011, s. 990.

⁶⁹ ROBERT, Paul. *Le Petit Robert 2012*. Lonrai: Normandie Roto Impression, 2011, s. 990.

⁷⁰ ROBERT, Paul. *Le Petit Robert 2012*. Lonrai: Normandie Roto Impression, 2011, s. 990.

6.2.4 *ultra-*

Dalším zmíněným prefixem bude prefix *ultra-*. Tento prefix přidáváme k nominálním (např. „*ultramicroscope*“) a taktéž k adjektivním bázím (např. „*ultramarin.*“) ⁷¹

Opět je zde možnost oddělit prefix od báze pomlčkou, či jej vůbec ortograficky neoddělovat. (např. *ultra-rapide* či *ultramicroscope*). Petit Robert uvádí jediný specifický případ, kdy *ultra-* vystupuje jako autonomní element, a to v politickém smyslu, kdy „*ultra*“ bude znamenat extrémistický a může vystupovat jako samostatné slovo, např: „*des ultras.*“ ⁷² V této publikaci však nenacházíme hovorové využití tohoto morfému.

Co se týče významu tohoto prefixu, můžeme jej vymezit takto: *Ultra-* označuje extrémnost, míru extrémnosti substantiva či adjektiva. Pokud *rapide* bude znamenat pouze rychlý, *ultra-rapide* pak zintenzivní význam slova *rapide* a bude to tedy extrémně rychlý. *Ultra-* ale nemusí být jen extrémní, krajní, ale také extrémistický. Tento prefix bývá v derivátech od bází oddělen pomlčkou (např. již zmíněný *ultra-rapide*) ale spojení může být i neporušeno (např. *ultraconservateur*).

Ultra- opět vychází z latiny, z latinského *ultrā*. ⁷³ Znovu můžeme mluvit o slangovém využití toho prefixu, kterému se budeme ovšem věnovat později.

6.2.5 *hyper-*

Nyní zmíníme prefix *hyper-*. Tento prefix je taktéž známý jako řecký protiklad latinskému prefixu *super-*. Budeme tedy moci srovnávat jejich sémantiku, jejich významy v derivátech. Samozřejmé ale je, že každý z těchto prefixů funguje speciálně v určitém typu složenin a je tudíž nenahraditelný, nemůžeme jej substituovat za jiný prefix, byť je stejného významu. Jak uvidíme, prefix *hyper-* má speciální využití v různých sférách.

⁷¹ ROBERT, Paul. *Le Petit Robert 2012*. Lonrai: Normandie Roto Impression, 2652, s. 2463.

⁷² ROBERT, Paul. *Le Petit Robert 2012*. Lonrai: Normandie Roto Impression, 2011, s. 2652.

⁷³ ROBERT, Paul. *Le Petit Robert 2012*. Lonrai: Normandie Roto Impression, 2011, s. 2652.

Co se týče kombinability tohoto elementu, můžeme konstatovat, že tento morfém je schopný se připojovat k rozmanitým bázím. Prefix *hyper-* snadno připojíme k adjektivní bázi (např. „*hyperactif, hyperbolique*“⁷⁴) nebo k nominální bázi (např. „*hyperacidité, hyperalgie*“⁷⁵).

Z těchto případů vyplývá, že za jistých okolností, i pod odpojení prefixu, má slovo pořád smysl (*actif – hyperactif*). Ovšem není to pravidlem, po odpojení *hyper-* by slovo „*bolique*“ nic neznamenal.

Jak jsme již zmínili výše, sémantickou povahu prefixu *hyper-* můžeme srovnávat s latinským *super-*. Tímto prefixem tedy označujeme, stejně jako prefixem *super-*, vysokou míru nebo četnost (např. *hyperalgie, hyperacidité*). V jistých případech můžeme také tvrdit, že *hyper-* je vystupňovanou formou prefixu *super-*. Můžeme porovnat např. slova *supermarché* a *hypermarché* – zde jasně prefix *hyper-* naznačuje existenci něčeho většího než v prvním případě.

Tento prefix je hojně používán v medicínské oblasti, kde má svoje nejvíc ustálené využití. V medicínském kontextu často *hyper-* znamená nad, přes (určitou vlastnost). Derivátů s tímto využití můžeme najít mnoho (např. *hypertension, hypermétrape, hyperactivité* aj.) Dnes samozřejmě ale zaznamenáváme i jiné využití *hyper-*, a to zejména v hovorové mluvě – to uvádí v několika příkladech již Petit Robert: Uvedeny jsou familiérní výrazy „*hyper-sympa, hyper-chouette*“⁷⁶, kde je dokonce element *hyper-* oddělen od báze pomlčkou. K tomuto fenomenu se vrátíme v naší praktické části.

Prefix *hyper-* pochází, jak jsme se již zmínili, ze staré řečtiny, a to konkrétně z řeckého prefixu *hypér-*.⁷⁷ Sémantika původního prefixu se shoduje s tou, kterou známe nyní – element *hypér-* znamenal *přes*, s tím, že nejčastěji vyjadřoval stoupající intenzitu.

⁷⁴ ROBERT, Paul. *Le Petit Robert 2012*. Lonrai: Normandie Roto Impression, 2011, s. 1263.

⁷⁵ ROBERT, Paul. *Le Petit Robert 2012*. Lonrai: Normandie Roto Impression, 2011, s. 1273.

⁷⁶ ROBERT, Paul. *Le Petit Robert 2012*. Lonrai: Normandie Roto Impression, 2011, s. 1263.

⁷⁷ SOUS LA DIRECTION DE LOUIS GUILBERT, René Lagane. *Grand Larousse de la langue française: en sept volumes*. Ed. hors commerce. Paris: Larousse, 1976. s. XVIII.

6.2.6 méga-

Předposledním prefixem bude prefix *méga-*. Tento morfém můžeme, na rozdíl od předešlých, vnímat dvojitým způsobem: Nás bude samozřejmě zajímat jeho využití jakožto prefixu, ovšem má i druhé využití, a to v poli matematiky.

Méga označuje jakýkoli soubor jednotek, který čítá milion neboli šest nul, zejména v metrologii. Dále může tento element znamenat v informatice 2^{20} – u jednotek jako je *mégabit*, *mégaoctet* apod.⁷⁸

Jako prefix se tedy samozřejmě připojuje k nominálním bázím (např. „*mégaphone*, *mégalomanie*, *mégapole*, *mégaoctet*“⁷⁹) a také k adjektivním bázím (např. „*mégalithique*“⁸⁰). U těchto derivátů bude mít slovo smysl i po odpojení prefixu *méga-* (např. *megahertz* – *hertz*, *mégaphone* – *phone*).

Nyní si opět určíme sémantickou povahu *méga-*. Pokud je tedy tento prefix umístěný před jakoukoli matematickou jednotkou, tedy vyskytující se v matematických složeninách, znásobuje ji milionkrát.⁸¹ Ve složeninách typu *mégaphone*, *mégalomanie* apod. toto ale tvrdit nemůžeme – žádnou zmínku o milionu zde najít nemůžeme. V těchto případech *méga-* znamená např. velký, obrovský.

Tento francouzský prefix *méga-* vychází ze staré řečtiny, z elementů „*megas*“ či „*megalou*“.⁸² Ve staré řečtině znamenalo *mégas-* velký.

Nyní se pokusíme zjistit autonomii tohoto elementu. Již Petit Robert uvádí známky tohoto charakteru – nacházíme slovo „*méga*“, které samo o sobě znamená „*mégaoctet*“ – ovšem tento ustálený výraz nepostačí jako důkaz autonomie tohoto elementu. Jediný námi nalezený případ, co se týče familiárního jazyka, nacházíme výraz „*mégafête*“⁸³ (který ovšem nepoukazuje na autonomii morfému *méga-*).

⁷⁸ ROBERT, Paul. *Le Petit Robert 2012*. Lonrai: Normandie Roto Impression, 2011, s. 1563.

⁷⁹ ROBERT, Paul. *Le Petit Robert 2012*. Lonrai: Normandie Roto Impression, 2011, s. 1564.

⁸⁰ ROBERT, Paul. *Le Petit Robert 2012*. Lonrai: Normandie Roto Impression, 2011, s. 1564.

⁸¹ ROBERT, Paul. *Le Petit Robert 2012*. Lonrai: Normandie Roto Impression, 2011, s. 1563.

⁸² ROBERT, Paul. *Le Petit Robert 2012*. Lonrai: Normandie Roto Impression, 2011, s. 1563.

⁸³ ROBERT, Paul. *Le Petit Robert 2012*. Lonrai: Normandie Roto Impression, 2011, s. 1563.

6.2.7 *giga-*

Posledním zmíněným bude prefix *giga-*. Tímto prefixem uzavřeme skupinu hlavních intenzifikačních prefixů, kterým se budeme věnovat v příští kapitole – praktické části. Tento prefix můžeme, stejně jako prefix *méga-*, vnímat dvojitým způsobem. Řadí se mezi tzv. matematické prefixy, jednotky SI.

Giga- je možné kombinovat s nominálními bázemi (např. „*gigabit*, *gigantisme*“⁸⁴) nebo s adjektivními bázemi (např. „*gigantesque*“⁸⁵). Jak jsme se již zmínili, deriváty s tímto prefixem budou mít buď povahu matematickou, tedy označující jednotku, či jinou. U matematických derivátů bude mít slovo smysl i po odtržení prefixu *giga-*. V ostatních případech tomu ale tak být nemusí, např. ve slově *gigantesque* nemůžeme o odtržení prefixu *giga-* uvažovat, pokud chceme zachovat smysluplné slovo. Můžeme celkově konstatovat, že námi nalezených derivátů s tímto prefixem bylo v publikaci *le Petit Robert* nejmenší množství ze všech zmíněných intenzifikačních prefixů.

Co se týče sémantického vymezení, opět záleží na úhlu pohledu. Ve světě matematiky se bude prefix *giga-* nacházet o stupeň výš než prefix *méga-*. To znamená tedy, že *méga-* bude znamenat miliardu, nebo jako prefix před jednotkou bude znamenat znásobení miliardou. *Giga-*, které se vyskytuje v ostatních složeninách, netýkající se matematických mír, většinou znamená něco velmi velkého, nadměrného (např. *gigantesque*)

Stejně jako *méga-*, i prefix *giga-* vychází ze staré řečtiny. *Giga-* pochází z *gigas-* (v množném čísle *gigantes-*). Z toho tedy vyplývá zároveň i sémantika prefixu, prefixu značící něco obrovského rozměru.⁸⁶

Tento element sám o sobě může vystupovat jako autonomní, když ho používáme ve smyslu „*gigaoctet*“ – např. „*Un disque dur de 20 gigas.*“⁸⁷ Tento výraz je ovšem námi jediný nalezený příklad autonomie. Zkoumání autonomního charakteru a využití tohoto elementu se budeme věnovat v následující kapitole.

⁸⁴ ROBERT, Paul. *Le Petit Robert 2012*. Lonrai: Normandie Roto Impression, 2011, s. 1153.

⁸⁵ ROBERT, Paul. *Le Petit Robert 2012*. Lonrai: Normandie Roto Impression, 2011, s. 1153.

⁸⁶ ROBERT, Paul. *Le Petit Robert 2012*. Lonrai: Normandie Roto Impression, 2011, s. 1153.

⁸⁷ ROBERT, Paul. *Le Petit Robert 2012*. Lonrai: Normandie Roto Impression, 2011, s. 1153.

7 Praktická část

Nyní se dostáváme k druhé, praktické části této práce. Naším úkolem bude zjistit současný úzus intenzifikačních prefixů ve francouzštině. V teoretické části jsme se již seznámili s potřebnými pojmy, s terminologií a s povahou intenzifikačních prefixů na základě našich zdrojů. Ale to, jak se používají v dnešní době, v současné francouzštině (jejich současný úzus), zatím nebylo udáno. Žádný z námi vybraných zdrojů zatím nedokázal popsat současnou existenci intenzifikačních prefixů, která je velice rozmanitá. V naší předešlé teoretické části jsme se dozvěděli původní funkci těchto prefixů a to, v jakých formách tyto prefixy přetrvávají dodnes v oborech jako je medicína či matematika – tedy ve formálním jazyce. Zároveň jsme ale i nastínili, že intenzifikační prefixy mají dnes hojně využití i v hovorovém jazyce – jsou v oblibě u mladých lidí apod. Také jejich autonomie často kolísá. Naším cílem tedy bude zjistit, jaké je to opravdu současné využití námi zmíněných prefixů, a to ať už v jakémkoli lexikálním poli a jakoukoli společenskou vrstvou, v různých žánrech

Postup bude následovný. Nejdříve si stanovíme hypotézy, která bude vyjadřovat naše očekávání, které vychází z našich již zjištěných informací – např. z publikace *Le Petit Robert* nebo *La Lexicologie*. Na konci se tyto námi stanovené hypotézy buď potvrdí, nebo vyvrátí. Informace z jednoho zdroje, Frantextu, porovnáme s informacemi z druhého zdroje, Googlu, abychom si potvrdili naše předpoklady. Na konci učiníme závěr, který bude založený na výsledcích výzkumu – tyto výsledky budeme porovnávat. To jsou cíle praktické části této práce.

Informace k tomuto výzkumu budeme získávat dvojím způsobem: Naším prvním zdrojem, se kterým budeme pracovat a ze kterého budeme vycházet v našich závěrech, bude korpus Frantext. Frantext (www.frantext.fr) je textová báze, která vznikla v 80. letech a od té doby se neustále vyvíjí. Tento systém obsahuje texty různého charakteru – najdeme zde texty literární, technické, filozofické či vědecké. Frantext umožňuje zaměřit se pouze na určitý žánr či autora, na určitou pozici vyhledávané jednotky. Tato databáze umožňuje provedení nejrůznějších výzkumů podle přesně zvolených kritérií. Právě v těchto textech budeme námi zvolené prefixy vyhledávat – zjistíme, kdy a v jaké podobě se námi zvolené prefixy v textech objevují. Budou nás zajímat texty jakéhokoli charakteru, které nám Frantext poskytne. Korpusový

vyhledávač nám umožní jejich výskyt chronologicky seřadit. Setkáme s texty staršími, ale i s texty až z 20. a 21. století. Budeme se zajímat o četnost daného prefixu – zjistíme, jak často se objevuje. Dále se také zaměříme na již zmíněnou autonomii a zjistíme s definitivní platností, jaké intensifikační prefixy touto vlastností disponují. Také budeme sledovat báze, ke kterým se daný prefix připojuje. Zjistíme, jakého typu daná báze je, zda-li je prefix od báze nerozlišen, či oddělen pomlčkou. Tyto informace budeme dále srovnávat s informacemi získaných z Google (www.google.fr). V tomto druhém zdroji budeme taktéž vyhledávat přítomnost intensifikačních prefixů, a to ať už v jakémkoli kontextu – budeme vyhledávat spíše nevědecké texty psané neoficiálním jazykem – využijeme internetové blogy francouzského původu. Všechny tyto internetové texty budou pocházet z 21. století. Na Googlu budeme postupovat stejným způsobem – zadáme postupně všechny prefixy, a budeme zjišťovat jejich četnost, autonomii, i slovní spojení a deriváty, které námi zvolené prefixy budou tvořit. Naše vyhledávání je tedy omezené jen na blogy a na francouzské odkazy: omezili jsme dále vyhledávání na *Pays:France*. Výsledky získané z Frantextu pravděpodobně nebudou vždy souhlasit s výsledky získanými z Googlu. Dále všechny tyto poznatky spojíme jednoho závěru, ve kterém zohledníme i teoretickou část, a ve kterém konečně zhodnotíme současný úzus.

Nyní je třeba si stanovit hypotézy, ke kterým se budeme vracet na konci našeho výzkumu. Tyto hypotézy pocházející z našich knižních zdrojů (*La lexicologie*, *Le Petit Robert*) vyjádří náš předpoklad týkající se současného úzu prefixů. Předpokládáme, že některé intensifikační prefixy, zejména *hyper-*, *méga-*, *giga-*, nebudou v klasických starších textech na Frantextu k nalezení v autonomní podobě. U těchto prefixů lze autonomii očekávat především v hovorovém, moderním jazyce, který bude k nalezení právě např. na Google. Dále lze očekávat, že při výzkumu na Google nalezneme prefixy především jako elementy náležící nově vzniklým, moderním výrazům. Naproti tomu nepředpokládáme jejich nalezení na Frantextu v kontextu familiární mluvy dříve než v 2. polovině 20. století. Co se dále týče blogů na Google, zde předpokládáme výskyt intensifikačních prefixů právě ve familiárním, moderním jazyce častěji, než jejich výskyt ve slovech, výrazech, které odrážejí standardní využití těchto prefixů (např. lékařství, matematika). Dále se dá očekávat, že u prefixu *sur-* nebudeme schopni najít hovorové využití. Jeden z našich předpokladů se týká také kombinability prefixů –

předpokládáme, že v současné francouzštině se budou tyto prefixy kombinovat se stejnými druhy bází, jako je tomu uvedeno v našich zdrojích teoretické části.

7.1 Korpusová analýza

Nyní přistoupíme k samotnému výzkumu. Právě jsme stanovili naše hypotézy a také vlastnosti, na které se budeme zaměřovat během hledání v korpusu a dále i na již zmíněném Google, kde se budeme snažit vypátrat familiární mluvu a v ní prezenci těchto prefixů. Nyní však již přistoupíme ke zkoumání jednotlivých prefixů.

7.1.1 Korpusová analýza – prefix *super-*

Prvním námi studovaným prefixem bude prefix *super-*. Začínáme s korpusem Frantext, kde budeme vyhledávat tento element ve všech možných žánrech a kontextech. Zaměříme se na charakteristiky tohoto morfému i na deriváty, které tvoří.

Jako první zadáváme „*super**“ jako *expression régulière* a nacházíme 28963 výsledků. Korpus vyhledal všechna slova, která obsahují prefix *super-* a zároveň i *super-* jako takové, a to v latině. První výskyt tohoto elementu nacházíme v díle *Opusculum tres-eccelest de la vraye philosophie naturelle des metaulx* z roku 1550: „*Mais singulierement, je deis que nostre science est tant divine et tant supernaturelle.*“⁸⁸ Právě v derivátech jako „*supernaturelle, superstition, superieur a superflu*“ (v různých formách) nacházíme tento element nejčastěji. Např. slovo „*superbe*“ nacházíme již od roku 1507: „*M'ont nommée cité fiere et superbe.*“⁸⁹ Podívali jsme se naopak na novější texty a na deriváty obsahující *super-*. Výskyt již zmíněných slov je velice četný i v dalších staletích a nijak neslábne. Hledali jsme ale samozřejmě i novější výrazy spjaté s moderní dobou a moderní francouzštinou. Kupříkladu slovo „*supermarché*“ se poprvé objevuje v díle *La révolution silencieuse* z roku 1963: „*Le supermarché, les grandes chaînes à succursales, lui offrent tous les produits sous le même toit.*“⁹⁰

⁸⁸ ZECAIRE, *Opusculum tres-eccelest de la vraye philosophie naturelle des metaulx*, ca 1550, p.122, *LA SECONDE PARTIE, En laquelle l'auteur demonstre la vraye methode pour faire la lecture des livres des philosophes naturels* :

⁸⁹ MAROT, Jean, *Le Voyage de Gênes*, 1507, p.1

⁹⁰ DEBATISSE, Michel, *La Révolution silencieuse : le combat des paysans*, 1963, p. 24

Poté jsme se zaměřili na deriváty, ve kterých je *super-* oddělen od báze pomlčkou. Zadáváme do vyhledávače „*super-*“, s jako *expression de séquence*. Nacházíme celkem 424 výsledků. První takový derivát nalezený na Frantextu pochází z roku 1603, a je to výraz „*super-numéraire*“: „*Pour à quoi remédier, ceste super-numéraire oeuvre est invence.*“⁹¹ Jedním z velice frekventovaných výrazů je také „*super-flu*“, poprvé použito 1695: „*pour trouver quel-que chose de propre aux délices et au super-flus.*“⁹² Podívali jsme se poté také na současnou literaturu, abychom vyhledali výrazy familiární francouzštiny. Nejnovější výrazy zachycené Frantextem jsou např. „*super-bon, super-boutique*“ nebo právě „*super-méchant*“ z roku 2008: „*Tandis que le noeud dramatique demandait plutôt des hommes ordinaires qu'un super-bon et un super-méchant.*“⁹³

Dále jsme sledovali autonomii tohoto prefixu a také kontexty, ve kterých se autonomní *super-* uplatňuje. Pro tyto účely zadáváme do korpusu vyhledávání „*super*“ jako *texte exact* – tento nástroj nám umožní nalézt autonomní *super-* jako takové, či *super-* oddělené od báze pomlčkou. Nejdříve nacházíme autonomní *super-* samozřejmě v latině, ze které tento element vychází např: „*Gaudium est angelis Dei super uno peccatore penitentiam agente.*“⁹⁴ z roku 1521. To ale není přímo sekce, které se budeme věnovat. Snažíme se dále hledat autonomní *super-* již ve francouzštině. Během následujících staletí se *super-* objevuje autonomně i ve francouzských dílech francouzských autorů, ovšem stále jako latinská citace. Až v polovině 18. století nacházíme první derivát, kde je tento element oddělený od báze pomlčkou, a to v díle *Les filles de feu* z roku 1854: „*Et puisque vous avez eu l'imprudence de citer un des sonnets composés dans cet état de reverie super-naturaliste, comme diraient les allemands, il faut que vous les entendiez tous. -vous les trouverez à la fin du volume.*“⁹⁵ Historicky první *super-* použité autonomně ve francouzském jazyce nacházíme v první

⁹¹ SERRES Olivier de, *Le Théâtre d'agriculture et mesnage des champs* : t. 1, 1603, p. 116, SECOND LIEU DU THÉÂTRE D'AGRICULTURE ET MESNAGE DES CHAMPS, DU LABOURAGE DES TERRES-À-GRAINS, CHAPITRE II, Le Labourage des Terres-à-grains.

⁹² BOISGUILBERT Pierre de, *Le Détail de la France sous le règne présent*, 1695, p. 4, PARTIE 1 CHAPITRE 2

⁹³ MANCHETTE Jean-Patrick, *Journal* : 1966-1974, 2008, p. 239, 1969, Samedi 20 décembre 1969

⁹⁴ *ANONYME, *Le Violier des histoires rommaines moralisées, 1521*, p. 236, 79, *Moralisation sus le propos*

⁹⁵ NERVAL Gerard de, *Les Filles du feu*, 1854, p.503 DÉDICACE à ALEXANDRE DUMAS

polovině 20. století v díle *La Civilisation écrite, dir. Julien Cain*: „*Mais il faut penser qu' un exemplaire invendu sur *I 3 enlève le super benefice.*“⁹⁶

Sledovali jsme dále deriváty, které tento morfém tvoří. V databázi Frantext se objevuje celkem v 497mi různých slovech, z nichž nejčastější byla slova „*superbe*“ a „*superbes*“ (celkem 7233krát a 2435krát). Dalšími nejčastějšími byly deriváty jako např. „*superflu*“ (celkem 1419krát) nebo „*superstitions*“ (celkem 963krát). Hledali jsme také ty nejneobvyklejší výrazy, které v průběhu historie tento morfém vytvořil. Mezi výrazy, které byly v literatuře nalezeny pouze jedenkrát je např. slova „*superquotidiennes, superconscientes*“ či „*superdecoupeuse*“.

Také jsme pozorovali kombinabilitu prefixu *super-*, to, jak se dokáže kombinovat s různorodými bázemi. Konstatujeme, že *super-* se často připojuje k nominálním bázím (např. „*superabondance, superbazar*“), dále taktéž k adjektivním bázím (např. „*superblanches, superessentiel*“). Našli jsme také kombinace s adverbiálními bázemi (např. „*superficiellement, supersticieusement*“) a dále s verbálními bázemi (např. „*supersavoir, superposer*“).

Přikročili jsme poté ke srovnání výsledků z databáze Frantext s Google, který nám přiblížil o něco více současný úzus tohoto prefixu. Zde jsme hledali současné francouzské články, a omezili jsme vyhledávání pouze na blogy. Nejdříve jsme zadali do vyhledávače „*super-*“, a podruhé „*super*“ Pomlčka u prefixu nezměnila výsledky vyhledávání – našli jsme celkem 533 odkazů. Ve většině případů jsme nacházeli autonomní *super-*, ale i tak bylo možné nalézt deriváty, ve kterých je tento morfém oddělen od báze pomlčkou, jako např. „*super-héros*“⁹⁷ apod. Velice frekventovaným výrazem je výrazem „*super cool*“, který je poměrně snadno k nalezení – např. výraz „*un top super cool*“.⁹⁸ Právě v kombinaci s přídavnými jmény nacházíme v hovorovém jazyce *super-* poměrně často. Místo *très fatigué* zaznamenáváme často „*super*

⁹⁶ SANS MENTION D'AUREUER, *La Civilisation écrite, dir. Julien Cain*, 1939, p.1803

⁹⁷ [www.latinosusa.blog.lemonde.fr](http://latinosusa.blog.lemonde.fr). [online]. [cit. 2013-05-05]. Dostupné z: <http://latinosusa.blog.lemonde.fr/2013/03/05/marvel-et-dc-comics-lancent-des-super-heros-latinos/>

⁹⁸ www.closermag.fr [online]. [cit. 2013-04-14]. Dostupné z: <http://www.closermag.fr/people/people-anglo-saxons/kate-moss-a-paris-un-top-super-cool-chez-colette-124093>

fatigué(e).⁹⁹ Dalším častým výrazem je i „*superchic*“, nebo ortograficky odděleně psané „*super chic*“, nacházíme obě varianty, např. „*un hotel super chic*.“¹⁰⁰

Poté nás při vyhledávání na Google zajímala i syntaktická pozice tohoto morfému ve větě. Zkoumali jsme, kde se autonomní *super-* ve větě nejčastěji nachází. K tomuto účelu jsme sledovali z celkových 533 odkazů každý desátý odkaz a hledali jsme pozice tohoto autonomního elementu. Až 90% námi hledaných odkazů zaznamenalo tento morfém nacházející se před substantivem. Našli jsme např. „*Soirée super héros ce soir sur Canal+Family*.“¹⁰¹ Téměř všech zbylých 10% výskytu tohoto morfému bylo k nalezení v pozici před přídavným jménem, v tomto případě element *super-* rozvíjí adjektivum *funky* - např. „*C'est super funky la Corée du Nord!*“¹⁰²

7.1.2 Korpusová analýza – prefix *sur-*

U prefixu *sur-* začínáme opět s databází Frantext. Na počátku zadáváme „*sur**“ jako *expression régulière*, protože chceme zjistit, jak se *sur-* kombinuje s bázemi ve funkci prefixu. Dostáváme orientačních 50 000 výsledků (Databáze dokáže zobrazit najednou maximálně 50 000 výsledků) a hledáme první výskyt prefixu *sur-*, který by byl zkombinován s bází a není ve funkci předložky. První výsledek nacházíme v díle *La condamnation de Banquet* z roku 1508: „*Il me souvient du joyeux train De *Paris, qui ronge son fraïn, Tant est surpris de dame *Helaine*.“¹⁰³

Dále se budeme snažit studovat deriváty, ve kterých *sur-* vystupuje jako prefix oddělený pomlčkou od báze. Pro tyto účely opět zadáváme „*sur-*“, jako *expression de séquence*. Nacházíme celkem 10731 výsledků. První deriváty tohoto typu vznikají v 16. století – jsou to výrazy jako „*sur-nom, sur-nommé*“ nebo právě i sloveso „*sur-vivre*“ z díla *Les Neapolitaines : comédie Française Facecieuse* z roku 1584: „*Ne voulant*

⁹⁹ www.danstonchat.com [online]. [cit. 2013-04-14]. Dostupné z: <http://danstonchat.com/13976.html>

¹⁰⁰ www.tripadvisor.fr [online]. [cit. 2013-04-14]. Dostupné z: http://www.tripadvisor.fr/ShowUserReviews-g187495-d659438-r20135341-Vincci_Frontaura-Valladolid_Province_of_Valladolid_Castile_and_Leon.html

¹⁰¹ www.comicscreen.blogspot.cz. [online]. [cit. 2013-05-05]. Dostupné z: <http://comicscreen.blogspot.cz/2013/05/soiree-super-heros-ce-soir-sur-canal.html>

¹⁰² www.10minutesaperdre.fr. [online]. [cit. 2013-05-05]. Dostupné z: <http://www.10minutesaperdre.fr/2013/04/06/cest-super-funky-la-coree-du-nord/>

¹⁰³ LA CHESNAYE Nicolas de, *La Condamnation de Banquet*, 1508, p. 75,

*sur-vivre un quart d'heure à son honneur.*¹⁰⁴ Kvůli povaze jako předložky se nebudeme autonomii tohoto morfému věnovat.

Zadááme do korpusového vyhledávače „*sur*“ jako *texte exacte*, které najde autonomní využití a dostáváme 50 000 výsledků (opět orientační číslo) – jelikož jsme ale zadali *texte exacte*, všechny námi nalezené výsledky jsou pouze předložky *sur*, které nebudeme studovat.

Zato je dále třeba studovat povahu derivátů, které *sur-* tvoří a kombinabilitu s bázemi. Proto do vyhledávače *Mots du corpus* zadáváme „*sur*“ jako *texte en début*. Frantext našel celkem 1948 různých slov, ve kterých *sur-* vystupuje jako prefix. Nejčastější slovo obsahující tento prefix je „*surtour*“ (celkem 55176krát) Dalšími nejčastější deriváty jsou „*surpris, surprise*“ (12444krát a 15494krát celkem). K druhé straně jsme objevili i velice vzácné výrazy jako „*surnationalisme, surmesure*“ (které se objevily pouze jedenkrát) apod.

V tomto vyhledávači můžeme rovnou i sledovat kombinabilitu tohoto elementu. Jasně vidíme, že se *sur-* kombinuje s nominálními bázemi (např. „*survaleur, surtype*“), s adjektivními bázemi („*surtitrée, sursulfat*“), s verbálními bázemi („*surstimuler, surprimer*“) a také s adverbiálními bázemi (např. „*supérficieusement*“).

Nyní výsledky z Frantextu porovnáme s výsledky na Google. Na internetu jsme, co se týče francouzských blogů, našli 325 odkazů. V případě tohoto prefixu je hledání familiárních výrazů poněkud složitějších. Pokud se na Googlu snažíme vyhledávat *sur-* právě na blozích, nenalzáme jiné využití než předložky či standardní složeniny. Naše pátrání po hovorovém využití se zdá být neúspěšné. U tohoto morfému jsme nezkoumali na Google jeho syntaktickou polohu ve větách. Jak jsme již referovali, pokud není *sur-* součástí derivátu nebo není součástí jakožto prefix oddělený od báze pomlčkou, funguje *sur-* pouze jako předložka před substantivy.

¹⁰⁴ AMBOISE, François d', *Les Neapolitaines : comédie Française Facecieuse*, 1584, p.159 *SOMMAIRE DE CESTE HISTOIRE COMIQUE*

7.1.3 Korpusová analýza – prefix *extra-*

Přistupujeme k dalšímu elementu, k prefixu *extra-* a začínáme opět s korpusem Frantext. Nejdříve vyhledáváme četnost výskytu tohoto elementu a zadáváme „*extra*“ jako *expression régulière* a nacházíme opět orientačních 50 000 výsledků, které zahrnují deriváty i autonomní elementy *extra-*. Prvním derivátem nalezený Frantextem je slovo „*extraordinairement*“ z roku 1534: „*Lucifer qui ce deschainoit en ce temps-là, à cause d'une colicque qui le tourmentoit extraordinairement.*“¹⁰⁵ Vidíme tedy, že ve francouzštině se tento element jakožto prefix objevuje od 16. století.

Hledáme dále kombinace tohoto elementu s bázemi oddělené pomlčkou. Zadáváme proto do textového vyhledávače „*extra-*“, s pomlčkou jako *expression de séquence*. Nacházíme celkem 809 výsledků. Prvním objeveným derivátem je *extra-ordinaire*, který se vyskytuje poprvé v roce 1656 v díle *L'imitation de Jésus Christ*: „*c' est montrer une ambition démesurée, et une opinion extra-ordinaire des productions de mon esprit.*“¹⁰⁶ Tento výraz se objevuje nejdříve jako jediný, který obsahuje morfém *extra-*. V roce 1695 se už objevuje výraz „*extra-vagance*“: „*il faudroit renforcer d' effronterie ou d' extra-vagance, pour se dire auteur de toute la manoeuvre qui s' y fait.*“¹⁰⁷ Pátrali jsme i mezi nejnovějšími výsledky, abychom našli příklady familiárního jazyka. Nacházíme např. zajímavý výraz „*extra-extra-lucide*“ z roku 1994: „*Georges Geffroy nous a indiqué une voyante extra-extra-lucide.*“¹⁰⁸

Zajímá nás samozřejmě i autonomní morfém *extra-*, jeho výskyt a období, od kterého se objevuje v psané francouzštině. Zadáváme tedy do textového vyhledávače „*extra*“ jako *texte exact*. V tomto vyhledávání jsme zjistili celkem 1075 výsledků. Vyhledávač našel autonomní *extra* i element *extra-*, který je od báze oddělen pomlčkou. První výsledky poukazují ihned na autonomii tohoto morfému, ovšem opět jsou to odkazy na latinské texty z 15. století. První francouzský odkaz nacházíme až koncem 16. století v díle *L'imitation de Jesus Christ* a tak jako v prvním případě, i zde jde o slovo *extra-ordinaire* (ovšem v této době oddělené pomlčkou): „*et une opinion*

¹⁰⁵ ANONYME *Les Chroniques admirables, 1534, p.232, Ch. 21.*

¹⁰⁶ CORNEILLE Pierre, *L'Imitation de Jésus-Christ* [trad.], 1656, p. 1, AU SOUVERAIN PONTIFE ALEXANDRE

¹⁰⁷ BOISGUILBERT Pierre de, *Le Détail de la France sous le règne présent*, 1695, p. 119, CHAPITRE

11

¹⁰⁸ GROULT Benoîte GROULT, *Flora, Journal à quatre mains*, 1994, p. 382, LANC

extra-ordinaire des productions de mon esprit.“¹⁰⁹ Hledáme dále skutečně autonomní *extra-* a proto postupujeme chronologicky a hledáme tento morfém v nezávislé podobě. Takový odkaz nacházíme až na začátku 19. století v díle *Journal: t. 1 : février 1814-31 décembre 1816* z roku 1816: „*Le 17 juin le sous-préfet de *Bergerac a pris une mesure extra révolutionnaire et qui n' a pas d' exemple jusqu' à ce jour.*“¹¹⁰ Společně s autonomií hledáme i výrazy moderní francouzštiny spojené s morfémem *extra-*. Nacházíme ani mezi díly z 21. století, která jsou na Frantextu dostupná, žádné časté familiární využití morfému *extra-*, až na pár výjimek, jako je např. v díle *Avenue de France* z roku 2001: „*Les oiseaux fous sont revenus, les bourgeois aussi, j'allume une extra light, je tends de la monnaie pour le journal.*“¹¹¹

Dále sledujeme deriváty obsahující tento prefix a také kombinabilitu s bázemi. Do vyhledávače *Mots du corpus* zadáváme „*extra*“ jako *texte en début*, a krom již zmíněné četnosti tohoto prefixu vidíme, že tvoří celkem 374 různých slov. Nejčastější je slovo „*extraordinaire*“ (celkem 11364krát) nebo např. „*extravagance*“ (1032krát). Můžeme zde nalézt i vzácnější výrazy, objevené pouze jedenkrát, jako např. „*extracanoniques, extracosmique.*“

Nacházíme jako v předchozích případech i zde připojení k nominální bázi (např. „*extralucidité, extrapolations*“) k adjektivní bázi („*extrapolaires, extraterritorial*“), k verbálním bázím (např. „*extravaguer, extrapoler*“) i k adverbiálním bázím (jako např. „*extraordinairement, extranormalement*“).

Přejdeme k hledání neformálních výrazů přes Google. Do blogového vyhledávače zadáváme „*extra-*“ i „*extra*“ a kvantita výsledků je stejná. Ovšem oproti prefixu *super-* můžeme konstatovat, že v tomto případě je výskyt *extra-* méně jednoznačný. Zde nacházíme velké množství autonomních elementů *extra-*, k druhé straně také ale velice často nacházíme deriváty s pomlčkou. Zaznamenali jsme celkem 399 odkazů na francouzské webové stránky. Na francouzských blozích nacházíme *extra-* často jako samostatné slovo ve spojení s přídavným jménem – zde tento element

¹⁰⁹ CORNEILLE Pierre, *L'Imitation de Jésus-Christ [trad.]*, 1656, p.1, AU SOUVERAIN PONTIFE ALEXANDRE

¹¹⁰ MAINE DE BIRAN, *Journal : t. 1 : février 1814-31 décembre 1816*, 1816, p. 90, 1815

¹¹¹ FELLOUS Colette, *Avenue de France*, 2001, p. 9

zvýšuje důraz. Můžeme si jmenovat výrazy jako např. „*extra-large*“¹¹² nebo např. „*extra-mince*.“¹¹³ Zároveň konstatujeme autonomii tohoto prefixu, zejména u neformální francouzštiny, např. „*une super méga extra bonne nouvelle*.“¹¹⁴ Podobné výrazy můžeme nacházet právě ve zdrojích, jako jsou moderní internetové stránky.

Pokračovali jsme právě na Google s vyhledáváním syntaktické polohy tohoto elementu, zajímalo nás, s jakými slovy autonomní *extra-* nejčastěji sousedí. Opět jsme použili stejnou metodu – z celkového počtu 399 odkazů jsme sledovali každý desátý a určovali polohu elementu. V 50ti% případů výskytu bylo *extra-* nalezeno před substantivem – v tomto případě *extra-* modifikuje substantivum, ke kterému se vztahuje, např: „*Le 11 avril, la collection Extra Dimension de MAC est sortie*.“¹¹⁵ V dalších 37mi% byl tento element použit před adjektivem, a to nejčastěji ve spojení *extra-terrestre*, jako např: „*Ata, le cadavre « extra-terrestre » révèle sa nature humaine*.“¹¹⁶ Ve zbylých přibližně 10ti% jsme vyhledali morfém *extra-* v pozici za substantivem, ve funkci adjektiva – v těchto případech sledujeme pro francouzštinou typickou postpozici adjektiva, jako např: „*Expropriation du supermarché extra*.“¹¹⁷

7.1.4 Korpusová analýza – prefix *ultra-*

Dalším námi zkoumaným prefixem je morfém *ultra-*. Začínáme s jeho studováním opět přes databázi Frantext, kde nejprve zjišťujeme jeho četnost. Zadáváme do korpusového vyhledávače „*ultra**“ jako *expression régulière* a Frantext nachází přesně 7918 výsledků. Mezi těmito výsledky nacházíme jak *ultra-* jako prefix od báze nepřerušen, tak jako element přerušen pomlčkou či také autonomní *ultra-*. Nejdříve samozřejmě opět nacházíme latinské výsledky s prefixem *oultra-*, ze kterého se dále *ultra-* vyvinul. Však první výskyt ve francouzské literatuře zaznamenáváme až v 17.

¹¹² [www.lesnumeriques.com](http://www.lesnumeriques.com/gps/mappy-maxis709-p14240/test-gps-mappy-maxis709-gps-extra-large-n28071.html) [online]. [cit. 2013-04-14]. Dostupné z: <http://www.lesnumeriques.com/gps/mappy-maxis709-p14240/test-gps-mappy-maxis709-gps-extra-large-n28071.html>

¹¹³ [www.electronique-mag.com](http://www.electronique-mag.com/article6736.html) [online]. [cit. 2013-04-14]. Dostupné z: <http://www.electronique-mag.com/article6736.html>

¹¹⁴ [www.ingridcha.blogspot.com](http://ingridcha.blogspot.cz/2013/04/un-super-mega-extra-bonne-nouvelle.html). [online]. [cit. 2013-04-23]. Dostupné z: <http://ingridcha.blogspot.cz/2013/04/un-super-mega-extra-bonne-nouvelle.html>

¹¹⁵ [www.beautyandthebooksbelle.blogspot.com](http://juralib.noblogs.org/2013/04/04/athenes-expropriation-du-supermarche-extra/). [online]. [cit. 2013-05-05]. Dostupné z: <http://juralib.noblogs.org/2013/04/04/athenes-expropriation-du-supermarche-extra/>

¹¹⁶ www.megamag.fr. [online]. [cit. 2013-05-05]. Dostupné z: *Ata, le cadavre « extra-terrestre » révèle sa nature humaine*

¹¹⁷ [www.juralib.noblogs.org](http://juralib.noblogs.org/2013/04/04/athenes-expropriation-du-supermarche-extra/). [online]. [cit. 2013-05-05]. Dostupné z: <http://juralib.noblogs.org/2013/04/04/athenes-expropriation-du-supermarche-extra/>

století, a to poprvé v díle z roku 1671 ve slově „*ultramontain*“: „*Recevez leur tribut des mains de *Toscanelle ; ne vous étonnez pas qu' il donne pour modèle à des ultramontains un auteur sans brillants.*“¹¹⁸ v díle *À Monseigneur l'évêque de Soissons*. Mezi těmito výsledky, které si tentokrát řadíme od nejnovějšího, hledáme moderní a hovorové výrazy. Výrazy s morfémem *ultra-* se stále často týkají politiky – nacházíme slova jako např. „*ultrademocratism*“ apod.

Dále hledáme deriváty, ve kterých bude *ultra-* odděleno od báze pomlčkou, proto zadáváme do vyhledávače „*ultra-*“, jako *expression de séquence* a nacházíme 772 výsledků. Jedním z prvních takových nalezených výrazů je krom již zmíněného „*ultramontain*“ (či „*ultramontain*“, nalezeno v obou formách.) našli např. „*ultra-revolutionnaire*“ či „*ultra-royalisme*“ (opět slovní zásoba týkající se politiky).

Co se týče autonomie tohoto elementu, zadali jsme do korpusového vyhledávače „*ultra*“ jako *texte exact*. Korpus našel celkem 1048 výsledků. První známka autonomie tohoto morfému se datuje do konce 17. století z díla *Le protocole compassionel*: „*Ce cas n'arrive pas quelquefois en cent ans. C'est le non plus ultra de la fauconnerie.*“¹¹⁹ Zajímala nás také moderní využití tohoto autonomního morfému a nacházíme výrazy jako „*ultra moderne, ultra briliant*“ či „*ultra sympa.*“

Vyhledáváme dále kombinace tohoto prefixu s bázemi a také povahu derivátů, které tvoří - k tomuto účelu používáme vyhledávač *Mot du corpus*. Tento prefix tvoří celkem 243 různých slov. Mezi nejčastější patří např. „*ultraviolet*“ (53krát). Mezi neobvyklými výrazy jsme našli např. „*ultravertuisme*“ a „*ultrastabilité*“, oba zmíněné pouze jedenkrát.

V tomto typu vyhledávače sledujeme druhy bází, ke kterým se *ultra-* pojí. Nacházíme opět nominální báze (jako např. „*ultraroyaliste, ultrafiltration*“), také adjektivní báze (např. „*ultrafin, ultramarine*“). Ovšem žádné verbální či adverbiální báze, ke kterým by se tento element připojoval, jsme na Frantextu nenašli.

Přes Google jsme ale zjistili i jiný výskyt *ultra-*. Celkem jsme našli na francouzských blozích 460 odkazů. Oproti Frantextu jsme zde zaznamenali spoustu slovních spojení a výrazů, kde se *ultra-* vyskytuje samostatně, autonomně, zároveň byla

¹¹⁸ LA FONTAINE Jean de, *À Monseigneur l'évêque de Soissons*, 1671, p. 647

¹¹⁹ LA FONTAINE Jean de, *Fables : Livre 12*, 1693, p. 477, LIVRE DOUZIÈME, FABLE XII, LE MILAN,, LE ROI ET LE CHASSEUR

nalezena i spousta derivátů s pomlčkou. Našli jsme např. výraz „*ultra-rapide, ultra intime, ultra clubbing*“ nebo „*ultra attractif*.“ Můžeme tvrdit, že tyto výrazy nepatří mezi formální výrazy, do formální francouzštiny. Pokud tedy srovnáme tyto dvě zjištění, opět vidíme, že se patrně liší. Co se týče autonomie prefixu *ultra-*, opět máme rozporuplné výsledky. Autonomní *ultra-* nacházíme především na internetu, v hovorovém jazyce. Naopak na blozích na Google lze málokdy zachytit *ultra-* ve formě prefixu připojeného k bázi – nejtypičtější užití je právě v autonomní podobě.

Dále jsme se opět, stejně jako v předchozích případech, zajímali na Google o syntaktické pozice tohoto morfému. Z námi zjištěných 460ti odkazů jsme opět sledovali každý desátý. Vytvořili jsme tím přibližný obraz běžného umístění *ultra-* ve větě. Část kolem 40ti% tvoří pozice *ultra-* před substantivem, např.: „*Vers un ultra sophistication...*“¹²⁰ Ovšem ještě větší část, kolem 60%, tvoří v námi nalezených odkazech pozice toho elementu před adjektivem, jako např.: „*Comment redonner vie à une terre ultra compactée*“¹²¹

7.1.5 Korpusová analýza – prefix *hyper-*

Následující element *hyper-* opět zkoumáme zpočátku v databázi Frantext a nejdříve chceme zjistit frekvenci tohoto prefixu. Pokud zadáváme do vyhledávače „*hyper**“ jako *expression régulière* a nacházíme přesně 2476 literárních odkazů. Velice často nacházíme deriváty jako „*hyperbole*“ či „*hyperbolice*.“

Pokud už zadáme pouze „*hyper-*“, nacházíme výrazy, ve kterých *hyper-* vystupuje jako prefix oddělený od báze pomlčkou a Frantext výsledky nachází – a to přesně 167 odkazů. První zmínky existence tohoto prefixu ve francouzské literatuře nacházíme až na konci 19. století, to v díle *Correspondance générale* v roce 1886: „*visées hyper-sublimes, sautées sur le gril, frisant le schisme et sentant le fagot, suivies d' un coulis des ombres aperçus.*“¹²² Dalšími často nacházenými výrazy jsou např. „*hyper-sublimes, hyper-évidence*“ či např. „*hyper-sensibilité*.“ Co se týče moderní francouzštiny, nacházíme často např. „*hyper-romantique*“, jako v roce 2004: „*Plus tard*

¹²⁰ www.blog.altereco.com. [online]. [cit. 2013-05-05]. Dostupné z: <http://blog.altereco.com/2010/06/18/vers-une-ultra-sophistication/>

¹²¹ www.auxinfosdunain.blogspot.cz. [online]. [cit. 2013-05-05]. Dostupné z: <http://auxinfosdunain.blogspot.cz/2013/04/autarcie-comment-redonner-vie-une-terre.html>

¹²² *Correspondance générale*, 1889, p. 140, ANNÉE 1886 VILLIERS DE L'ISLE-ADAM

*dans sa vie Goodman aima assez cette musique mais, à la réflexion, il sentit que l'interprétation hyper-romantique qui coulait de ce front pâle.*¹²³

Dále nás samozřejmě zajímá i autonomie tohoto elementu. Zadáváme do vyhledávače „*hyper*“ jako *texte exacte* a nacházíme 204 výsledků. V tomto případě ale Frantext neodlišil přítomnost či absenci pomlčky – můžeme zde nalézt všechny výsledky z předešlého vyhledávání a navíc právě autonomní *hyper-*, a to ve výrazech jako např. „*hyper stressé*“ či „*hyper sympa*.“

Dále jsme sledovali možnosti kombinability tohoto morfému a zaměřili jsme se také na charakteristiku utvořených derivátů – na báze, které se k *hyper-* připojuje. Zadali jsme do Frantextu, do vyhledávače *Mot du corpus* právě „*hyper*“¹²⁴ A získali jsme přesně 2476 derivátů, s tím, že mezi těmito deriváty můžeme nalézt 417 odlišných slov, které tento prefix tvoří. Mezi nejčastější deriváty patří např. „*hyperbolice*“ nebo „*hyperbole*“ (celkem 132krát a 229krát). Hledali jsme na druhou stranu ale i výrazy, které se objevují nejméně často, např. jedenkrát v celém korpusu: „*hyperarchitecture, hyperbeurrés*.“

Lze jsme vysledovali i druhy bází, ke kterým se tento prefix připojuje. *Hyper-* se zde velice často připojuje k nominální bázi (např. „*hypercritique, hyperféminisme*“) nebo k adjektivní bázi (jako např. „*hyperarchaic, hyperfameuse*“). V databázi jsme nenašli žádné příklady derivátů, ve kterých by se *hyper-* spojoval s adverbiální či s nominálními bázemi.

Pokud se porozhlédneme přes Google po současných francouzských výrazech, nalzáme v naprosté většině právě autonomní *hyper-*. Do blogového vyhledávače jsme nejdřív zadali „*hyper*“ bez pomlčky a hned poté jsme za „*hyper-*“, přidali pomlčku a byl nám vygenerován stejný počet odkazů. Celkem jsme získali 465 francouzských webových stránek, s tím, že ve většině případů byl nalezen tento element jako zcela autonomní a v menšině případů byl nalezen v derivátech oddělených pomlčkou. Zde tedy vidíme, že konečný výsledek zahrnuje právě i deriváty, kde je *hyper-* od báze oddělen pomlčkou, jako např. nalezený „*hyper-résumé*.“¹²⁴ Uvedeme si dále příklady jako např. „*un hyper lieu de consommation, une critique hyper dangereuse*“ nebo „*un*

¹²³ ROUBAUD Jacques, *Parc sauvage*, 2008, p. 105, Première partie : 1942, Chapitre dix-huit

¹²⁴ www.blog.lefigaro.fr. [online]. [cit. 2013-04-22]. Dostupné z: <http://blog.lefigaro.fr/medias/2013/03/summly-ou-la-tentation-de-linf.html>

truc hyper ouf.“ Všechny tyto výrazy, zejména poslední zmíněný, patří zcela jistě do neformální francouzštiny. Zároveň jasně vidíme, že v současné mluvě se *hyper-* využívá zcela běžně jako autonomní. V seriózních, starších dílech v databázi ale tyto výrazy nebyly nalezeny.

Poté jsme na Google opět studovali pozici tohoto elementu ve větě a zajímala nás sousedství, ve kterých se *hyper-* nachází. Proto jsme opět sledovali každý desátý internetový odkaz z celkého počtu 465 odkazů. Nejvíce se *hyper-* objevoval před substantivem, v 55ti%. Uvedeme si např: „*Le projet fou de la droite : l'hyper-austérité*.“¹²⁵ V pozici před adjektivem jsme *hyper-* našli celkem v 42% případů, např: „*Cake hyper moelleux au chocolat et ricotta*.“¹²⁶ Mimo jiné jsme našli i ojedinělé spojení, ve kterém se tento element nachází za substantivem, je ovšem oddělen předložkou „*de*“, např: „*Terres agricoles et parking d'hyper. Quel rapport ?*“¹²⁷ V tomto případě jsme ovšem ale našli ukázkou apokopy ze slova *hypermarché*, hovorové *hyper*.

7.1.6 Korpusová analýza – prefix *méga-*

Nyní budeme studovat řecký prefix *méga-*. V databázi Frantext nejprve zjistíme jeho četnost, to, jak často se vyskytuje v literatuře. Zadáváme do vyhledávače v textech „*méga**“ jako *expression régulière*. V tomto případě jsme našli celkem 1214 výsledků. Zezačátku ale bohužel můžeme nalézt pouze slovo „*mégarde*“, které ovšem nesouvisí s prefixem *méga-*. První odkaz skutečně na derivát obsahující *méga-* jako prefix můžeme nalézt až v díle *Observations sur les Grecs* z roku 1749: „*Il plaça à leurs portes deux ennemis implacables ; il rétablit *Messene et bâtit *Mégalopolis*.“¹²⁸ Během dalšího století pozorujeme právě častý výskyt slova „*mégalopolis*“ v různých dílech. Další námi pozorovaný derivát pochází z díla *Nouvelles genevoises*, až z roku 1839: „*Quand on en est aux fossiles, je ne manque jamais d' introduire dans l' entretien*

¹²⁵ www.jeune-garde87.org. [online]. [cit. 2013-05-05]. Dostupné z: <http://www.jeune-garde87.org/2013/03/21/le-projet-fou-de-la-droite-lhyper-austerite/>

¹²⁶ www.yummyfood.fr. [online]. [cit. 2013-05-05]. Dostupné z: <http://www.yummyfood.fr/article-cake-hyper-moelleux-au-chocolat-et-ricotta-115313780.html>

¹²⁷ www.olivierdauvers.fr. [online]. [cit. 2013-05-05]. Dostupné z: <http://www.olivierdauvers.fr/2013/01/10/terres-agricoles-et-parking-dhyper/>

¹²⁸ MABLY ABBÉ DE, *Observations sur les Grecs*, 1749, p. 129, LIVRE 2

*le grand mastodonte de je ne sais qui ; ou le mégalosaurus de *Cuvier.*“¹²⁹ Zajímaly nás ale i deriváty z 20. a z 21. století, proto jsme nechali výsledky seřadit chronologicky sestupně. Velice často pozorujeme výrazy „*mégalomane, mégalomanie*“ jako např. v díle *La Dissolution* z roku 2008: „*qu'après 1978, année de l'abandon de l'entreprise mégalomane qui m'avait obsédé depuis 1961, aucun thème nouveau ne s'est présenté à moi.*“¹³⁰ Nacházíme také často slovo „*mégaphone*“, které je rovněž rozšířené a hojně používané v 21. století: „*C'était une rencontre au sommet, braillait le type dans son mégaphone, une rencontre à ne pas manquer.*“¹³¹

V předešlém vyhledávání jsme nenašli žádný derivát, ve kterém by byl prefix *méga-* oddělen od báze pomlčkou. Proto dále zadáváme do vyhledávače v textech „*méga-*“, jako *expression de séquence*. Získáváme celkem pouhých 35 výsledků a všechny pocházejí z 20. a 21. století. Všechny výsledky, které pocházejí z 50., z 60. let 20. století mají ryze technický charakter – nacházíme zde hlavně slova jako „*méga-molécule, méga-moléculaire*“ nebo právě „*méga-synthèse*“ z roku 1955: „*Méga-synthèse dans le tangentiel.*“¹³² Nacházíme ale i hovorové výrazy, které ovšem přichází až o 30 let později, např. v díle *Képas* z roku 1989: „*Je serais un méga-pote.*“¹³³

Nyní se zajímáme o autonomii elementu *méga-*. Zadáváme proto do vyhledávače v textech „*méga*“ jako *texte exact*. Frantext nachází 42 výsledků – v tomto případě nachází databáze rovněž předešlé výrazy s pomlčkou, kterých bylo 35. Ve zbylých odkazech ale můžeme tento autonomní morfém nalézt, a to ve familiárním jazyce. Nacházíme např. výraz „*méga pizza*“ nebo „*macro, méga, giga envie*“ a právě i „*méga devoir*“ z roku 2008: „*J'ai un méga devoir de physique super dur pour demain.*“¹³⁴

Poté jsme se zaměřili na charakter derivátů, které prefix *méga-* tvoří. Proto jsme do vyhledávače *Mot du corpus* zadali „*méga*“. Nacházíme již zmíněných 1214 výsledků a to v různých 94 kombinacích. Krom slova „*mégarde*“, které je mimo náš výzkum, jsou nejčastějšími slovy „*mégaphone*“ (celkem 49krát) a dále „*mégalomanie*“ (celkem 80krát). Porozhlédli jsme se ale i po vzácných, neobvyklých derivátech tvořené tímto

¹²⁹ TOEPFFER Rodolphe, *Nouvelles genevoises*, 1839, p. 388, LA VALLÉE DE TRIENT.

¹³⁰ ROUBAUD Jacques, *La Dissolution*, 2008, p. 72, SECTION I, CHAPITRE 3 Pour un netscrit t

¹³¹ CARRÈRE Emmanuel, *D'autres vies que la mienne*, 2009, p. 88

¹³² TEILHARD DE CHARDIN Pierre, *Le Phénomène humain*, 1955, p. 271, 4 LA SURVIE

¹³³ BELLOC Denis, *Képas*, 1989, p. 181, III

¹³⁴ GAVALDA Anna, *La Consolante*, 2008, p. 93, - I -, 7

prefixem. Pokud jsme se při tomto vyhledávání zaměřili na hovorový jazyk, našli jsme výrazy jako „*mégacigare, mégadrive*.“

Nakonec jsme sledovali rozmanitost bází, ke kterým je morfém *méga-* schopný se připojit. Jasně vidíme, že *méga-* se připojuje snadno k nominální bázi (jako např. „*mégalopathie, mégaphone*“), taktéž k adjektivním bázím (např. „*mégamoléculaire, mégasurgelés*“). Připojení k verbálním či adverbialním bázím nebylo nalezeno.

Pozorovali jsme dále výskyt elementu *méga-* na internetových stránkách. Nejprve zadáváme do Google element „*méga*“ bez pomlčky a poté s pomlčkou – kvantita výsledků se opět nemění. Mezi výsledky nacházíme povětšinou autonomní elementy *méga-*, v určitých případech, ovšem v menšině ale můžeme nalézt i deriváty s pomlčkou. Zjišťujeme, že *méga-* je morfém velice silně spjatý s hovorovou mluvou. Nacházíme spoustu výrazů, které podporují toto tvrzení, jako např: „*mega coup de coeur, mega capuche, méga boss, mega initiative*.“ Snažili jsme se mezi ostatními nálezy najít i derivát oddělený pomlčkou, a našli jsme např. výraz jako „*méga-camion*.“¹³⁵ Celkem jsme na francouzském Google našli na blozích 442 odkazů na francouzské internetové stránky.

Dále se na Google opět věnujeme syntaktickým pozicím tohoto morfému, s tím, že se zaměřujeme pro představu na každý desátý odkaz z celkových 442 odkazů. V téměř 70ti% nalézáme *méga-* v pozici před substantivem, např. „*Project Unity: „Il se crée une méga console composée de 15 consoles!*“¹³⁶ V 20ti% dále nacházíme *méga-*, které je ve funkci adjektiva, ovšem nachází se v postpozici substantiva, nikoli před substantivem, jako např. „*nouvelle méga*.“¹³⁷ Ve zbylých procentech nálezů jsme většinou nacházeli *méga-* jako podstatné jméno ve smyslu *mégaoctet*. V tomto případě se setkáváme s apokopou, která zastupuje podstatné jméno *mégaoctet*.

¹³⁵ www.lanvert.hautetfort.com. [online]. [cit. 2013-04-22]. Dostupné z:

<http://lanvert.hautetfort.com/archive/2013/04/16/les-mega-camions-en-embuscade-a-bruxelles.html>

¹³⁶ www.retrotraku.com. [online]. [cit. 2013-05-05]. Dostupné z:

<http://www.retrotraku.com/modding/project-unity-il-se-cree-une-mega-console-composee-de-15-sockets/>

¹³⁷ www.xavier-jaffre.info. [online]. [cit. 2013-05-05]. Dostupné z: <http://www.xavier-jaffre.info/article-nouvelle-mega-111585903.html>

7.1.7 Korpusová analýza – prefix *giga-*

Posledním zkoumaným prefixem bude stejně jako v předešlé kapitole řecký prefix *giga-*. Zadáváme do vyhledávače v textech „*giga**“ jako *expression régulière*. Získáváme celkem 3676 výsledků. Všechny nalezené odkazy jsou odkazy na deriváty ortograficky nerozlišené. První deriváty s tímto morfémem vznikají už v 15. století – většinou ve formě „*gigantale*.“ Později ovšem ve většině případů zaznamenáváme pouze adjektivum „*gigantesque*“, které je dále jediným derivátem s *giga-* až do druhé poloviny 19. století. Vůbec první výskyt tohoto slova nacházíme v díle *Les Visionnaires* z roku 1637: „*Cet exploit gigantesque est certes merveilleux*.“¹³⁸ První derivát jiného charakteru nacházíme až v roce 1864, kdy Jules Vernes vytvořil neologismus „*gigantostéologie*“: „*On aurait bien ri au Johannæum! « Gigantostéologie, » acheva de dire le professeur Lidenbrock entre deux jurons*.“¹³⁹ Pokud hledáme v databázi naopak nejnovější odkazy, deriváty, nacházíme opět v naprosté většině případů adjektivum „*gigantesque*“, popř. ve formě adverbia „*gigantesquement*.“

Dále se budeme zajímat i o deriváty, ve kterých je element *giga-* oddělen od báze pomlčkou. Zadáváme proto „*giga-*“, s pomlčkou jako *expression de séquence*. Bohužel nenacházíme žádný výsledek.

Poté jsme se zaměřili na autonomii tohoto morfému. Zadali jsme do vyhledávače v textech „*giga*“ jako *texte exact*. V tomto vyhledávání jsme našli pouze 4 výsledky a všechny tyto odkazy spadají do familiárního jazyka. Tyto výrazy pochází z konce 20. a z 21. století. Uvedeme si např. výraz z roku 1989: „*Elle trouve l'idée «giga !»*.“¹⁴⁰

Následně jsme studovali povahu derivátů, které tento morfém tvoří a na četnost výskytů jednotlivých výrazů. Pro tyto účely jsme do vyhledávače *Mot du corpus* zadali „*giga*“ jako *texte en début*. Našli jsme 3674 slov v různých 39 kombinacích. Nejčastějším slovem je samozřejmě „*gigantesque*“ (celkem 2187 výskytů) a „*gigantesques*“ (celkem 1278krát). K nalezení byly ale i výrazy jako „*gigantomachie*“ nebo např. „*gigamère*“ (obě slova pouze s jedním výskytem).

¹³⁸ DESMARETS DE SAINT-SORLIN Jean, *Les Visionnaires*, 1637, p. 65, ACTE TROISIÈME. SCÈNE II.

¹³⁹ VERNE Jules, *Voyage au centre de la terre*, 1864, p. 163, 38.

¹⁴⁰ BELLOC Denis, *Képas*, 1989, p. 131, III

Ve vyhledávači *Mot du corpus* můžeme zároveň i sledovat povahu bází, ke kterým se morfém *giga-* pojí. *Giga-* je schopný se pojit k nominálním bázím (např. „*gigaseconde, gigantomachie*“) dále i k adjektivním bázím (např. „*gigantic, gigantesque*“) a našli jsme i připojení k adverbiální bázi (např. „*gigantesquement*“).

Nyní naše vyhledávání porovnáme nyní s vyhledáváním na Google. Zde se rozcházíme s předešlým výzkumem – na Google totiž nacházíme *giga-* převážně v autonomních tvarech, a to nejen v hovorovém jazyce. Celkem jsme na Google našli 384 odkazů na francouzské blogy. Uvedeme si např. výraz „*giga génial*“¹⁴¹ nebo „*le giga grand concours*“.¹⁴² Při zadávání do vyhledávače „*giga-*“, s pomlčkou jsme získali přibližně stejný počet výsledků jako v prvním případě, ovšem s tím, že Google povětšinou vyhledal stejně weby, stejné blogy a téměř žádné případy *giga-* odděleného od báze pomlčkou nenašel, spíše v ojedinělých případech. Jednou z mála výjimek tohoto typu je např. „*giga-concept*“ nebo „*giga-octets*“.¹⁴³

Samozřejmě i v tomto případě se na Google dále zaměříme na syntaktickou polohu *giga-*. Ze všech 384 nalezených výsledků jsme opět studovali každý desátý. Tento element se nejčastěji objevuje před substantivem, celkem v 55ti% případů. Uvedeme si např. „*Seulement au Japon, le giga pudding de Takara Tomy!*“¹⁴⁴ V dalších přibližně 27mi% nacházíme *giga-* v roli adjektiva, které modifikuje substantivum a nachází se v postpozici, jako např. „*conférence giga*“.¹⁴⁵ Ve zbývajících případech nacházíme hlavně *giga-* jako podstatné jméno ve smyslu *gigaocet*. Stejně jako v předešlém případě s prefixem *méga-*, i zde autonomní *giga-* zastupuje podstatné jméno *gigaocet*, je to tedy apokopa.

¹⁴¹ www.ellemlamode.com. [online]. [cit. 2013-04-22]. Dostupné z:

<http://ellemlamode.com/2012/11/atelier-culinaire-josee-robotaille/>

¹⁴² www.piratesourcil.blogspot.com. [online]. [cit. 2013-04-22]. Dostupné z:

<http://piratesourcil.blogspot.com/2010/12/le-giga-grand-concours-de-noel.html>

¹⁴³ www.macgeneration.com. [online]. [cit. 2013-04-22]. Dostupné z:

<http://www.macgeneration.com/news/voir/135173/recuperez-des-giga-octets-sur-votre-mac>

¹⁴⁴ [www.fr.akihabaranews.com](http://fr.akihabaranews.com). [online]. [cit. 2013-05-05]. Dostupné z:

<http://fr.akihabaranews.com/34235/misc/seulement-au-japon-le-giga-pudding-de-takara-tomy>

¹⁴⁵ www.monsaclay.fr. [online]. [cit. 2013-05-05]. Dostupné z: <http://www.monsaclay.fr/2011/10/20/la-fibre-a-saclay-conference-giga/>

8. Závěr

Právě jsme zhodnotili všechny námi vybrané prefixy, jejich současný úzus, a nyní je třeba zrekapitulovat všechno, co jsme z našich dvou internetových zdrojů zjistili a učinit závěr, který by uzavřel celý náš výzkum a zároveň by ho porovnal s tvrzeními z teoretické části, u kterých jsme vycházeli z knižních zdrojů. Dále se také vrátíme k začátku praktické části, a budeme se věnovat našim hypotézám, předpokladům, které už jsme nyní schopni potvrdit, či vyvrátit. Postup bude následovný: Opět si probereme jeden prefix po druhém a porovnáme jednotlivé vlastnosti prefixů, zda-li jsou naše znalosti z teoretické části v rozporu se zjištěním z internetu, či nikoli. Také budeme porovnávat naše dva zdroje v praktické části, Frantext a Google, jelikož i zde lze očekávat jisté rozpory. S tímto porovnáním dále navážeme na naše hypotézy. Pro zpřehlednění vlastností prefixů nakonec vše uvedeme do tabulky.

Naše porovnání začneme s prvním prefixem *super-*. V teoretické části jsme uvedli, že *super-* může v určitých případech být i autonomní, což se nám potvrdilo, a dokonce, při procházení odkazů z Google jsme zjistili, že autonomie tohoto elementu je více častá než jeho využití právě jako prefixu vázaného k bázi, častěji než v korpusu Frantext. V databázi systému Frantext jsme nacházeli tento morfém jako prefix, součást slova, nebo jako element oddělený od báze pomlčkou. *Super-* jako autonomní element jsme našli v latinských zdrojích – ve francouzské literatuře, ať už vědecké či nevědecké, jsme *super-* v autonomní podobě našli až později. Můžeme také konstatovat právě na Google velké množství výrazů neformální francouzštiny, které Frantext nezachytil zdaleka tak často, a které jsme taktéž neuváděli jako příklady v teoretické části.

Co se týče elementu *sur-*, uvedli jsme v teoretické části, že autonomně funguje zcela běžně jako předložka, což se nám samozřejmě potvrdilo jak v databázi Frantext, tak na Google. U předložky je autonomie samozřejmá. Na Frantextu jsme našli první zmínky o *sur-* až ve francouzském jazyce (jak jsme již zmínili v teoretické části, *sur-* pochází z latinského *super-*). Vnímáme jeden rozpor v kombinabilitě tohoto elementu – Frantext nachází často v 18. a 19. století deriváty, kde je *sur-* odděleno pomlčkou. Tyto deriváty dnes známe ve formě jednotného slova, ortograficky nepřerušeno, jako např. *survenir*. Proto jsme podobné příklady neuváděli v teoretické části a nenacházeli

ani na Google – dnes je v psaném jazyce nevyužíváme. Oproti teoretické části jsme také na Frantextu našli spojení *sur-* s adverbialní bází. Co se týče současného jazyka, našli jsme opět spoustu hovorových výrazů, které jsme nezmnili v teoretické části.

U morfému *extra-* jsme opět potřebovali podložit naše informace ohledně autonomie tohoto morfému a zjistit, jaká je frekvence jeho autonomního užití. V databázi Frantext jsme našli autonomní *extra-* již v latinských zdrojích. V té samé databázi dále nacházíme autonomní *extra-* ve francouzštině až od 18. století. Většinou nalézáme prefix ortograficky neodlišený, či s pomlčkou oddělený od báze. Přes Google jsme opět mohli nacházet spoustu výrazů oddělených pomlčkou, ovšem zároveň jsme našli i autonomní *extra-*, a to v mnoha případech, zejména v hovorovém jazyce (častěji než v korpusu Frantext). Tyto výrazy jsme nemohli zmínit na základě zdrojů v teoretické části a na systému Frantext jsme je taktéž nenašli.

S prefixem *ultra-* jsme se setkali se situací, kdy naše teoretické zdroje nenašly autonomní využití tohoto elementu, kdežto Frantext, a pak zejména Google ho v současné francouzštině nachází poměrně často a to zejména v neformální francouzštině. Co se týče jeho využití jako prefixu ortograficky neodlišeného od báze, či jako odděleného pomlčkou, nález byl stejný ve všech našich dostupných zdrojích. V moderní francouzštině nacházíme opět jeho hovorové využití, které jsme např. v teoretické části nezmiňovali.

Prefix *hyper-* jsme v teoretické části zmiňovali jako prefix užívaný společně s bází bez ortografického rozlišení, s pomlčkou, a uvedli jsme pár příkladů z familiárního jazyka. Také jsme naznačili přesun tohoto řeckého prefixu z oblasti vědy i do jiných oblastí. Ve Frantextu jsme byli schopni nalézt autonomní výskyt prefixu *hyper-*, což potvrdilo naše tvrzení z teoretické části. Google nám ještě více potvrdil naše hypotézy a informace z teoretické části – naprostá většina námi nalezených výsledků poukazovala na naprosto běžný výskyt autonomního *hyper-*, a to stejně jako v předešlých případech, hlavně v neformální francouzštině. Mezi výsledky z Google a Frantext tedy nacházíme jistý rozdíl – na Google není autonomní výskyt tohoto elementu zvláštností, ba naopak zde nacházíme více autonomních *hyper-* nežli v korpusu Frantext.

Další řecký prefix *méga-* nepoukazoval v žádné ze svých charakteristik na autonomii, ani na deriváty, ve kterých by byl oddělený od báze pomlčkou – ani jednu z těchto vlastností jsme v naší teoretické části nezmiňovali, stejně tak jsme nenacházeli

žádné příklady neformální francouzštiny. Co se týče databáze Frantext, čelíme jinému zjištění – *méga-* jako slovo, i jako prefix u báze můžeme nalézt. Výsledky tohoto pátrání se dále částečně shodují odkazy na Google – *méga-* nacházíme zcela běžně v autonomní podobě, a dokonce i oddělené pomlčkou. Výrazy nalezené na Google opět referují k neformální francouzštině a k výrazům vzniklým v poslední době – podobné výrazy jsme nebyli schopni na Frantextu nalézt v takové kvantitě.

Posledním zkoumaným prefixem je řecké *giga-*, který jsme v teoretické části opět představili pouze podle našich neinternetových zdrojů. Zmiňovali jsme pouze *giga-* v kombinaci s bází, ortograficky neodlišený derivát – žádné příklady derivátů s pomlčkami ani familiárního jazyka jsme neuváděli. V databázi Frantext jsme našli pouze různé formy jednoho derivátu, a mimo jiné taktéž autonomní *giga-* i *giga-* s pomlčkou. Na Google jsme těchto autonomních jednotek našli velké množství a to v různorodých výrazech, nejčastěji opět v hovorové moderní francouzštině, také jsme našli i *giga-* oddělené pomlčkou. O těchto výrazech jsme nic nezjistili v teoretických zdrojích nic.

Nyní se vrátíme k našim hypotézám, předpokladům, jak jsme již dopředu referovali. Jedním z našich předpokladů bylo to, že řecké prefixy *hyper-*, *méga-* a *giga-* nebudou k nalezení ve starších klasických textech v autonomní podobě. Tato hypotéza se nám potvrdila, stejně jako to, že právě tyto tři prefixy využíváme v moderní francouzštině jako autonomní morfémy velice často a také jsme si potvdili, že právě tyto nově vzniklé výrazy s těmito elementy odkazují k hovorové francouzštině. Co se týče jazyka blogů přes Google, který jsme rovněž studovali, se zaměřením na tyto prefixy, předpokládali jsme především autonomní využití, spíše než to vázané. Toto očekávání se potvrdilo. Tento předpoklad spojíme s další hypotézou, a to ohledně prefixu *sur-*. V našich hypotézách jsme pochybovali o jeho využití v hovorovém jazyce a tento předpoklad se ukázal být pravdivým, skutečně jsme nic takového nezaznamenali dále ani na Frantextu, ani na Google. Zkoumali jsme dále také předpokládanou kombinabilitu, kterou jsme porovnávali mezi teoretickou částí Frantextem a Googlem, a v neautonomním využití prefixů jsme skutečně téměř nezaznamenali kolísání při kombinaci s bázemi – tento předpoklad se potvrdil.

Nyní si pro přehlednost představíme již zmíněnou tabulku, která shrne celou naši korpusovou analýzu a námi zjištěné informace.

Prefixy	Teor. část – auton.	Teoretická část – deriváty s pomlčkou	Teoretická část – hovorové výrazy	Frantext – autonomie	Frantext – deriváty s pomlčkou	Frantext – hovorové výrazy	Google – autonomie	Google – deriváty s pomlčkou	Google – hovorové výrazy
Super-	Ano	Ne	Ano	Ano	Ano	Ano	Ano	Ano	Ano
Sur-	Ne	Ne	Ne	Ne	Ano	Ne	Ne	Ne	Ne
Extra-	Ano	Ano	Ano	Ano	Ano	Ano	Ano	Ano	Ano
Ultra-	Ne	Ano	Ano	Ano	Ano	Ano	Ano	Ano	Ano
Hyper-	Ne	Ano	Ano	Ano	Ano	Ano	Ano	Ano	Ano
Méga-	Ne	Ne	Ano	Ano	Ano	Ano	Ano	Ano	Ano
Giga-	Ne	Ne	Ne	Ano	Ne	Ano	Ano	Ano	Ano

Poznámky k tabulce:

Při určování prezenze či absence určité vlastnosti v teoretické části uvažujeme znalosti z publikací *Le Petit Robert* a *La lexicologie*. U určování autonomie elementů neuvažujeme latinské podoby prefixů ani vytčení prefixů samotných. Dále u určování autonomie a vázanosti prefixů s pomlčkou jsme v teoretické části u prefixů *méga-* a *giga-* nezahrnovali výjimku „*giga(méga)octet*“. U prefixu *sur-* jsme při rozhodování o autonomii nehleděli na jeho funkci jako předložky, ale hledali jsme osamostatněný prefix. Při určování autonomie morfému *ultra-* v teoretické části jsme nebrali v úvahu jedinou výjimku – politické „*ultras*“ – jako jedinou námi nalezenou výjimku to nepovažujeme za přesvědčující důkaz běžné autonomie tohoto elementu.

9. Résumé

Maintenant, après avoir fini ce mémoire, nous allons résumer tous les sujets traités, les méthodes utilisées ainsi que notre processus du travail. Nous allons également évaluer notre recherche et on va discuter de l'apport scientifique de cette recherche dans le monde de la linguistique.

Dans un premier temps, nous allons récapituler la partie théorique de notre mémoire, où nous commencerons avec les méthodes de la recherche et aussi évaluerons généralement les connaissances acquises en créant cette partie. Ces connaissances sont nécessaires pour la recherche pratique. Ensuite, dans une deuxième partie, on va nous consacrer à la recherche pratique sur la base de données Frantext et sur Google. Les méthodes et les processus de la recherche sur ces deux ressources vont y être récapitulés. Enfin, dans une troisième partie, nous allons résumer cette recherche et traiter de l'apport linguistique de ce mémoire.

La première partie, la partie théorique, a été consacrée à l'explication des termes nécessaires pour réaliser ensuite la recherche sur l'internet. Grâce à la littérature spécialisée, nous allons présenter les façons de créer des nouveaux mots. Nous avons mentionné la composition, la dérivation, et surtout une méthode liée à la dérivation – l'affixation, qui est la méthode la plus importante pour le but de ce travail. Notre objectif a été aussi d'introduire les termes qui sont nécessaires pour expliquer précisément le progrès de la préfixation qui est un fond essentiel pour la recherche pratique. Nous avons présenté également les termes qui sont liés au processus de la dérivation et alors nécessaires pour la réalisation de la recherche. Nous avons mentionné des termes comme la base, la productivité etc.

Un chapitre a été consacré au phénomène de l'internationalisation. Cette tendance de l'internationalisation a été expliquée et nous avons trouvé intéressant de mentionner l'internationalisation des morphèmes et des préfixes. Ce phénomène concerne également les préfixes de l'intensité aussi. Le chapitre le plus détaillé a été consacré à l'affixation, surtout sur la préfixation. On a présenté la méthode de la préfixation et aussi les caractéristiques des préfixes et leur utilisation en générale. Puis, notre but a été de diviser les préfixes dans quelques catégories selon la sémantique et

l'usage des préfixes représentatifs de chaque groupe. Pour chaque groupe, on a déterminé la sémantique des préfixes, leur possible définition – ce qu'on veut exprimer, quand on utilise ce type de préfixe. Ensuite nous avons également traité de leur combinabilité, comment ils sont capables de se combiner avec les diverses bases. Nous avons présenté leur usage, comment fonctionnent-ils dans les possibles contextes et nous avons mentionné des exemples. Ensuite, nous nous sommes concentrés sur le groupe le plus important – le groupe des préfixes de l'intensité. Pour l'introduction, il fallait présenter ce groupe en générale, présenter la définition de ce groupe et les caractéristiques générales. Nous avons ensuite choisi les représentants de ce groupe pour les étudier plus tard dans la partie pratique. Nos préfixes choisis et puis étudiés sont: super-, sur-, ultra-, extra-, hyper-, méga- et giga-. Pour chacun d'eux, nous avons déterminé leur nature, leur sémantique et la combinabilité avec les bases diverses aussi. Nous avons également essayé de discuter leur autonomie sur la base des connaissances générales, mais nous avons vérifié cette caractéristique plus tard dans la partie pratique. Il fallait présenter des exemples pour chaque préfixe afin de montrer leur nature. Nous avons donc préparé le fond théorique pour la recherche pratique et les informations mentionnées dans cette partie théorique se sont montrées comme nécessaires pour comparer ensuite les connaissances encyclopédiques sur la langue avec le langage moderne et contemporain. En créant cette partie, on a utilisé des livres spécialisés tchèques et français aussi pour avoir une vue plus complexe. Pour classer les préfixes, nous avons utilisé une multitude de sources afin de rendre un résultat obtenu à partir de plusieurs bases.

La deuxième partie a été conçue afin de mettre en pratique les connaissances théoriques de la partie précédente. Nous avons utilisé deux sources - la base de données Frantext et ensuite Google, qui nous dirigeait sur les blogs français. Avec cette méthode, notre recherche a été effectuée par l'analyse de corpus. Au début, nous avons exprimé nos hypothèses et nos attentes en ce qui concerne les résultats de la recherche sur Google et Frantext. Nous avons ensuite étudié l'un après l'autre et on a examiné plusieurs aspects sur les deux sources.

À Chaque fois, on a commencé avec la base de données Frantexte: Le préfixe a été saisi soit avec le tiret, soit sans le tiret, soit avec l'étoile. Puis, nous avons observé la quantité des résultats – la fréquence d'un préfixe au cours de l'histoire a indiqué certaine caractéristique. Nous avons également étudié l'autonomie d'un préfixe et aussi

les combinaisons avec les bases. Finalement, nous avons étudié la nature des mots dérivés dans le corpus, on constate alors s'ils appartiennent plutôt dans le vocabulaire formel ou informel. Après avoir marqué les résultats de Frantext, nous avons comparé ces résultats avec ceux de Google.

Comme nous l'avons dit précédemment, nous avons cherché les informations sur Google de façon plus précise: Nous avons juste choisi les blogs et les sites français venant de la France. Nous avons étudié plusieurs aspects: La quantité, la fréquence d'un préfixe trouvé sur l'internet. Le caractère le plus intéressant a été l'autonomie. Nous avons aussi cherché les mots dérivés avec le tiret. Nous avons étudié le langage familier et les expressions, nous avons présenté beaucoup d'exemples pour prouver l'existence de ce langage informel sur l'internet. Nous avons également essayé de trouver les mots dérivés avec le tiret.

Après toutes ces recherches, nous avons récapitulé et comparé les caractères des préfixes que l'on a trouvés premièrement sur Frantext et puis sur Google. Nous avons trouvé beaucoup de contradictions parmi les résultats de ces deux ressources. Après avoir discuté ses différences et les similarités en ce qui concerne cette recherche, nous avons comparé l'ensemble avec les connaissances théoriques de la partie théorique. Puis, nous avons formulé nos hypothèses et nous avons rédigé la conclusion finale. Dans la plupart des cas nous avons confirmé nos hypothèses mais dans certains cas nous nous sommes trompés avec nos attentes. Enfin, nous avons créé le tableau avec tous les caractères étudiés dans notre recherche pratique pour montrer tous ce qui a été étudié.

On constate que le préfixe super- fonctionne de manière autonome dans le français contemporain et qu'il est également capable de créer les mots dérivés (avec le tiret), contrairement à la partie théorique, où nous trouvons pas de mots dérivés. On observe aussi beaucoup d'expressions appartenant au langage familier avec ce morphème, surtout sur Google.

Le préfixe sur- marque la préposition: c'est sa seule utilisation autonome. Nous n'observons aucune expression familière qui fasse allusion au langage familier. En revanche, il y a des expressions avec le tiret sur Frantext qui ne viennent pas du français moderne, alors que sur Google et dans les diverses sources théoriques il n'y en a point.

En ce qui concerne le morphème extra-, dans la partie théorique, nous ne constatons aucune utilisation de ce morphème à propos des expressions familières. Puis, pendant notre recherche pratique et surtout sur Google, nous avons découvert que extra- est utilisé très souvent dans le langage informel. Nous avons également prouvé que ce

préfixe est utilisé fréquemment en tant qu'élément autonome. On peut donc remarquer l'emploi des mots dérivés (avec le tiret) dans toutes les sources.

Quant à la partie théorique, en étudiant le préfixe ultra-, on ne remarque aucun signe d'autonomie. Par contre, sur Frantext et sur Google, nous en trouvons régulièrement. On observe aussi une utilisation fréquente de ce morphème dans le français contemporain. Les mots dérivés avec le tiret ont été repérés dans toutes les sources.

Le préfixe hyper- ne donne aucun signe d'autonomie dans la partie théorique. Cependant, nous avons découvert son utilisation dans le langage familier sur Frantext et sur Google. Dans ces deux sources, on remarque l'autonomie de ce préfixe. Dans les trois sources, on note l'usage des mots dérivés avec le tiret.

Le deuxième préfixe grec, méga-, n'est pas autonome, ainsi qu'on a pu le constater dans la partie théorique. Néanmoins, on discerne son utilisation dans le français moderne. Sur Frantext, nous avons trouvé à la fois des éléments autonomes et des expressions contemporaines. Les mêmes résultats ont été constatés sur Google. De plus, nous avons repéré les mots dérivés avec le tiret sur Google et Frantext.

Le dernier préfixe, le morphème giga- a finalement prouvé son autonomie lors de la recherche pratique a permis de voir qu'il permet notamment de créer des expressions contemporaines. Toutefois, nous n'avons trouvé ni de langage moderne ni de signe autonome dans la partie théorique. Les mots dérivés avec le tiret ont été trouvés sur Google et sur Frantext.

Cette recherche avait pour but de montrer les tendances modernes qui apparaissent dans le français contemporain. Nous avons confirmé que cette tendance touche la formation des mots également. En ce qui concerne la dérivation, nous avons indiqué que les préfixes vont bouger de leur utilisation standard vers le langage familier. Nous avons aussi constaté le changement dans leur caractère, parce que certains signes de ces préfixes ont été changés selon leur utilisation.

10. Seznam použité literatury

Knižní zdroje:

NIKLAS-SALMINEN, A. (1997), *La lexicologie*, Paris, Larousse. ISBN 2-200-26936-6

ŠABRŠULA, J. (1983), *Základy francouzské lexikologie*, Praha, SPN. ISBN 17-117-82

ŠTICHAUER, P. (2007) *Tvoření slov v současné italštině*, Praha, Karolinum. ISBN 978-80-246-1347-5

FILIPEC J., ČERMÁK F. (1985), *Česká lexikologie*, Praha, Academia. ISBN 80-210-0393-6

ČERMÁK, F. (2010), *Lexikon a sémantika*, Praha, Lidové noviny. ISBN 978-80-7422-020-3.

ROBERT, Paul. *Le Petit Robert 2012*. Lonrai: Normandie Roto Impression, 2011. ISBN 978-2-84902-841-4.

SOUS LA DIRECTION DE LOUIS GUILBERT, René Lagane. *Grand Larousse de la langue française: en sept volumes*. Ed. hors commerce. Paris: Larousse, 1976. ISBN 20-310-1375-0.

Internacionalizmy v nové slovní zásobě. Sborník příspěvků z konference Praha, 16.–18. června 2003, ÚJČ AV

Internetové zdroje:

SCHWISCHAY, B. *Introduction à la lexicologie*. [online]. [cit. 2013-01-04]. Dostupné z: <http://www.home.uni-osnabrueck.de/bschwisc/archives/formation.htm>

www.google.frⁱ

www.frantext.frⁱⁱ

<http://www.oqlf.gouv.qc.ca/>

ⁱ Vyhledávání v Google bylo omezeno pouze na Blogy s dalším omezením Pays: France

ⁱⁱ Vyhledávání ve Frantextu v oddělení Frantext intégral - Recherche dans les textes